

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

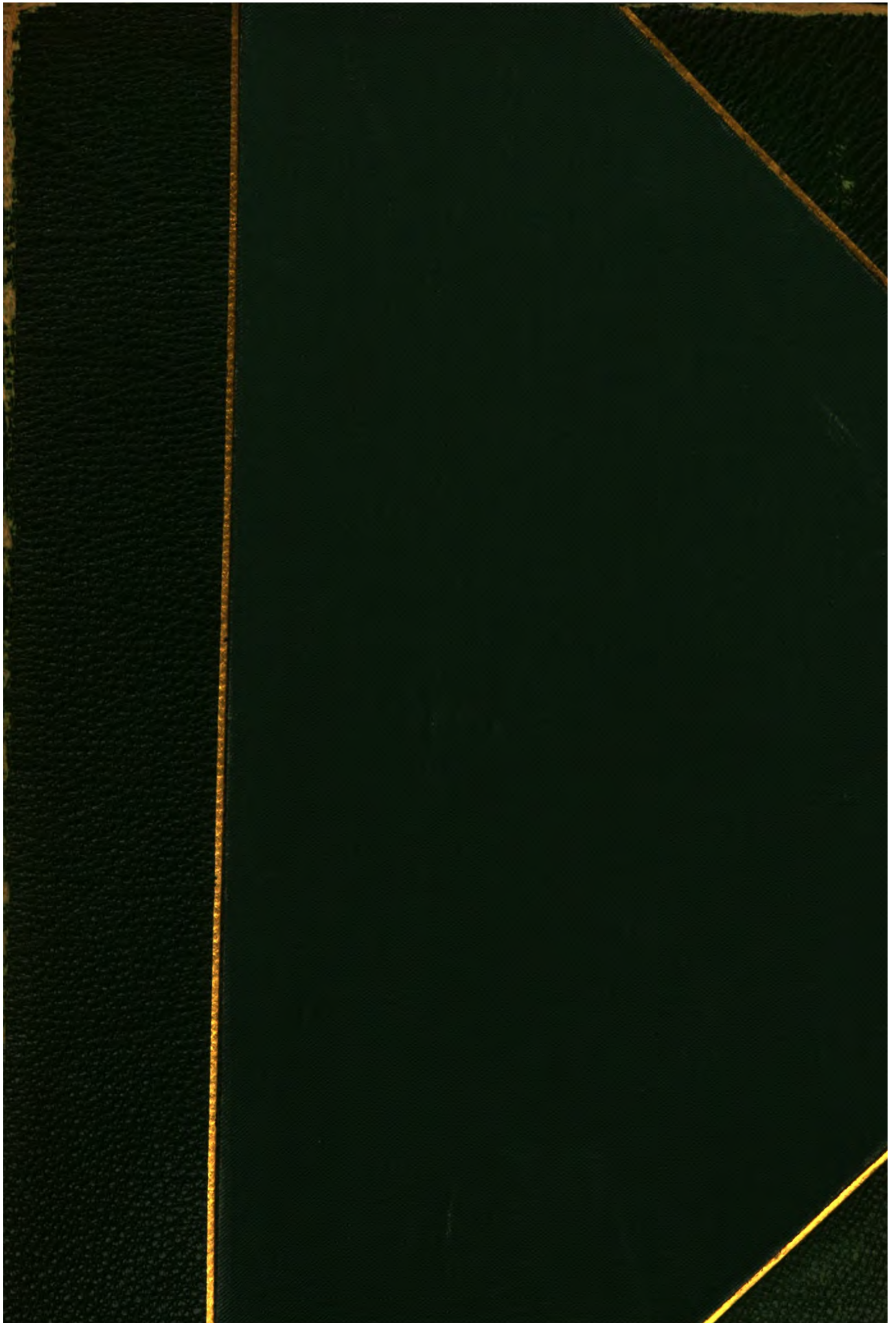
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

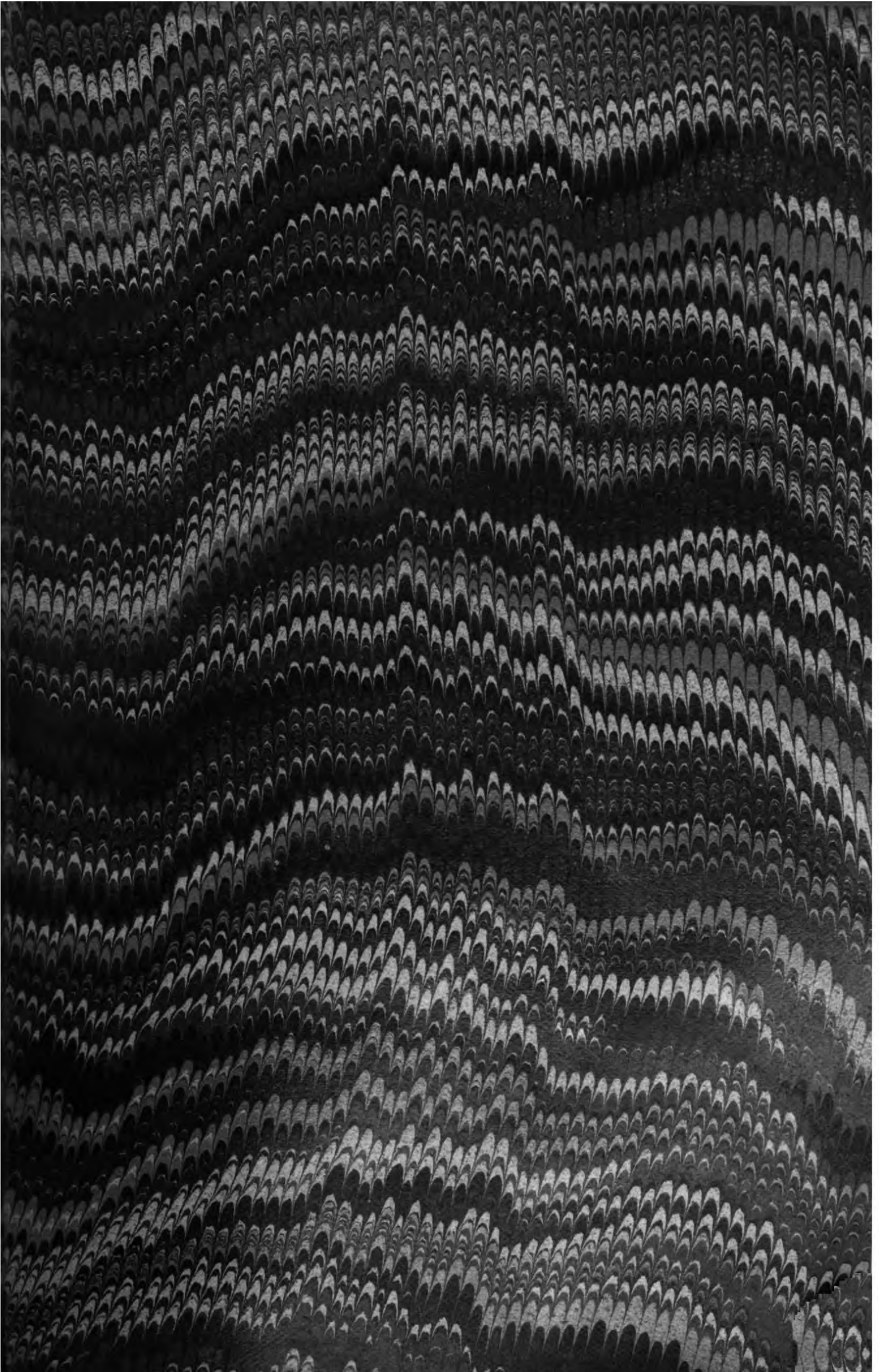
✓ ST. GILES'
OXFORD
OX 13M4

~~269 e 30~~

~~283 e 16~~

SWE 6 D STR 40 25/7

FRÖKEN JULIE

ETT NATURALISTISKT SORGESPEL

AF

AUGUST STRINDBERG

MED ETT FÖRORD AF FÖRFATTAREN

STOCKHOLM
JOS. SELIGMANN'S FÖRLAG.

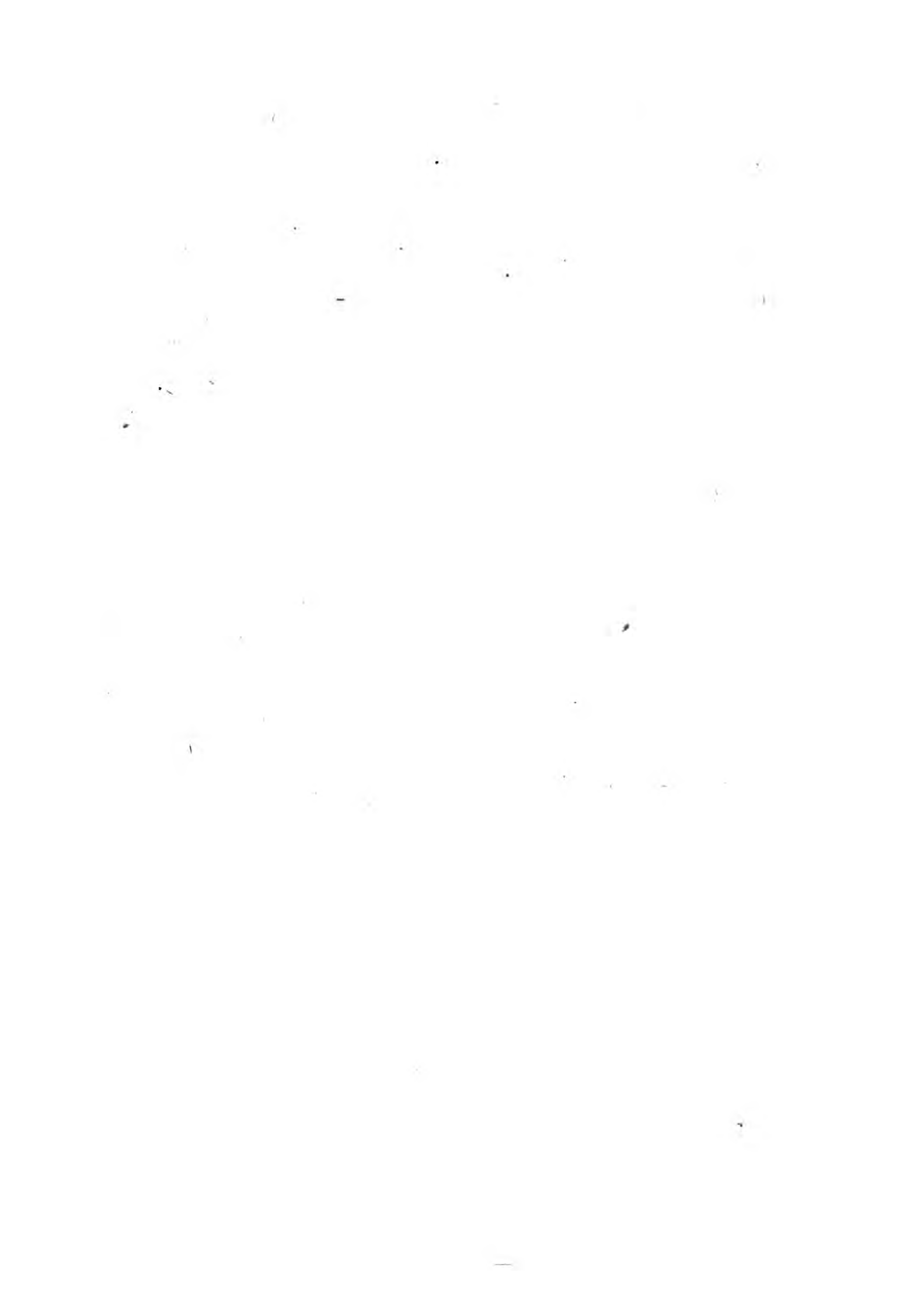
269 c 50

STOCKHOLM
ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
1888.

FÖRORD.

Teatern har länge förefallit mig vara liksom konsten öfverhufvud en *Biblia pauperum*, en bibel i bild för dem som icke kunna läsa skrifvet eller tryckt, och teaterförfattaren en lekmanpredikant som kolporterar tidens tankar i populär form, så populär att medelklassen, som hufvudsakligen befolkar teatern, kan utan mycket hufvudbry fatta hvarom frågan är. Teatern har därför alltid varit en folkskola för ungdom, halfbildade och qvinnor, hvilka ännu ega kvar den lägre förmågan att bedraga sig sjelfva och låta sig bedras, det vill säga få illusion, emottaga suggestionen af författaren. Det har därför i vår tid, då det rudimentära, ofullständiga tänkandet, som försiggår genom fantasien, synes utveckla sig till reflexion, undersökning, pröfning, förefallit mig som om teatern, liksom religionen, vore stadd på väg att läggas ner som en utdöende form, till hvars njutande vi sakna de erforderliga vilkoren. För detta antagande talar den genomgående teaterkrisen, som nu regerar hela Europa, och icke minst den omständigheten att i de kulturland der tidehvarfvets största tänkare alstrats,

VI

nämligen England och Tyskland, dramatiken är död, likasom mestadels de andra sköna konsterna.

I andra länder åter har man trott sig kunna skapa ett nytt drama genom att fylla de gamla formerna med nyare tidens innehåll; men dels ha de nya tankarne ännu icke haft tid att populariseras, så att publiken egt förståndet att fatta hvarom fråga var, dels ha partistriderna hettat upp sinnena, så att en ren ointresserad njutning icke kunnat inträda, der man blifvit motsagd i sitt innersta, och der en applåderande eller hvisslande majoritet öfvat sitt förtryck så offentligt som ske kan i en teatersalong, dels har man icke fått den nya formen åt det nya innehållet, så att det nya vinet sprängt de gamla flaskorna.

I föreliggande dram har jag sökt icke att göra något nytt — ty det kan man inte — utan endast att modernisera formen efter de fordringar jag tänkt mig tidens nya människor skulle ställa på denna konst. Och till den ändan har jag valt eller låtit mig gripas af ett motiv som kan sägas ligga utanför dagens partistrider, emedan problemet om socialt stigande eller fallande, om högre eller lägre, bättre eller sämre, man eller kvinna, är, har varit och skall bli af bestående intresse. När jag tog detta motiv ur lifvet, sådant jag hörde det omtalas för ett antal år sedan, då händelsen gjorde ett starkt intryck på mig, fann jag det lämpa sig för sorgespelet, ty

ännu gör det ett sorgligt intryck att se en lyckligt lottad individ gå under, mycket mer en slägt dö ut. Men det skall kanske komma en tid, då vi blifvit så utvecklade, så upplysta, att vi med likgiltighet åse det nu råa, cyniska, hjertlösa skådespel lifvet erbjuder, då vi igenlagt dessa lägre, opålitliga tankemaskiner som kallas känslor, hvilka blifva öfverflödiga och skadliga, när våra omdömesorgan vuxit ut. Detta att hjeltinnan väcker medlidande beror endast på vår svaghet att icke kunna motstå känslan af fruktan för att samma öde skulle kunna öfvergå oss. Den mycket känslige åskådaren skall ändock kanske icke vara nöjd med detta medlidande, och framtidsmannen med tron skall kanske fordra några positiva förslag till det ondas afhjelpande, ett stycke program med andra ord. Men för det första fins det icke något absolut ondt, ty att en slägt går under är ju en lycka för en annan slägt, som får komma opp, och vexlingen i stigande och fallande utgör ett af lifvets största behag, då lyckan endast ligger i jämförelsen. Och programmannen, som vill athjelpa den ledsamma omständigheten att roffågeln äter dufvan och lusen äter roffågeln, vill jag fråga: hvarför skall det hjälpas? Lifvet är icke så matematiskt-idiotiskt att blott de stora äta de små, utan det händer lika ofta att biet dödar lejonet eller gör det galet åtminstone.

Att mitt sorgespel gör ett sorgligt intryck

VIII

på många är de mångas fel. När vi bli starka som de första franska revolutionsmännen, skall det göra ett obetingadt godt och gladt intryck att åse kronoparkernas gallring från murkna öfveråriga träd, som stått för länge i vägen för andra med lika rätt att vegetera sin period, ett godt intryck såsom när man ser en obotligt sjuk få dö!

Man förebrådde nyligen mitt sorgespel »Fadren» att det var så sorgligt, liksom om man fordrade muntra sorgespel. Man ropar med pretention på lifsglädjen, och teaterdirektörerna skrifva requisitioner på farcer, liksom om lifsglädjen låge i att vara fånig och att rita af menskor som om de vore alla behäftade med danssjuka eller idiotism. Jag finner lifsglädjen i lifvets starka, grymma strider, och min njutning är att få veta något, att få lära något. Och därför har jag valt ett ovanligt fall, men ett lärorikt, ett undantag med ett ord, men ett stort undantag, som bekräftar regeln, hvilket nog skall såra dem som älska det banala. Hvad som dernäst skall stöta den enkla hjernan är att min motivering af handlingen icke är enkel, och att synpunkten icke är en. En händelse i lifvet — och detta är en temligen ny upptäckt! — framkallas vanligen af en hel serie mer eller mindre djupt liggande motiv, men åskådaren väljer för det mesta det som är för hans omdöme det lättfattligaste eller för hans omdömesförmågas heder

mest fördelaktiga. Här begås ett sjelfmord. Dåliga affärer! säger borgaren. — Olycklig kärlek! säga fruntimmerna. — Kroppslig sjukdom! den sjuke. — Krossade förhoppningar! den skeppsbrutne. Men nu kan det hända, att motivet låg allestädes, eller ingenstädes, och att den aflidne dolt grundmotivet genom att framskjuta ett helt annat, som kastat bästa dager öfver hans minne!

Fröken Julies sorgliga öde har jag motiverat med en hel mängd omständigheter: modrens grundinstinkter; fadrens oriktiga uppfostran af flickan; egen naturell och fästmannens suggestio-ner på den svaga degenererade hjernan; vidare och närmare: feststämningen på midsommarnatten; fadrens bortovaro; hennes månadssjuka; sysslandet med djuren; dansens upphetsande inflytande; nat-ens skymning; blommornas starka aphrodisiska inflytande; och slutligen slumpen som drifver de två tillsammans i ett lönligt rum, plus den upphetsade mannens tilltagsenhet.

Jag har således icke förfarit ensidigt fysiologiskt, icke monomant psykologiskt, icke bara skyllt på arf från modren, icke bara kastat skulden på månadssjukan eller uteslutande på »osedligheten», icke endast predikat moral.

Denna mångfald af motiv vill jag berömma mig af såsom tidsenlig! Och ha andra gjort det före mig, så berömmar jag mig af att icke ha varit ensam om mina paradoxer, som alla upptäckter kallas.

Hvad karaktersteckningen angår, har jag gjort figurerna temligen »karakterslösa» på följande grunder!

Ordet karakter har under tidernas lopp fått flerfaldig betydelse. Den betydde väl ursprungligen det dominerande grunddraget i själkomplexet, och förvexlades med temperament. Sedan blef det medelklassens uttryck för automaten; så att en individ som en gång för alla stannat vid sin naturell eller anpassat sig till en viss rol i lifvet, upphört att växa med ett ord, blef kallad karakter, och den i utveckling stadde, den skicklige navigatören på lifvets flod, som icke seglar med fasta skot, utan faller för vindkastan för att lofva upp igen, blef kallad karakterslös. I förringande bemärkelse, naturligtvis, emedan han var så svår att infånga, inregistrera och hålla vård öfver. Detta borgerliga begrepp om själens orörlighet öfverflyttades på scenen, der det borgerliga alltid herrskat. En karakter blef der en herre som var fix och färdig, som oföränderligt uppträdde drucken, skämtsamt, bedrägligt; och för att karakterisera behöfdes bara att sätta ett lyte på kroppen, en klumpfot, ett träben, en röd näsa, eller att man lät vederbörande upprepa ett uttryck såsom: »det var galant», »Barkis vill gerna», eller så. Detta sätt att se människorna enkelt qvarsitter ännu hos den store Molière. Harpagon är bara girig, ehuru Harpagon kunnat vara både girig och en utmärkt financier,

en präktig far, god kommunalman, och, hvad värre är, hans »lyte» är ytterst förmånligt för just hans måg och dotter, som ärfva honom och därför icke borde klandra honom, om ock de få vänta lite på att komma i säng. Jag tror därför icke på enkla teaterkarakterer. Och författarnes summariska domar öfver menskorna: den är dum, den är brutal, den är svartsjuk, den är snål o. s. v. borde jäfvas af naturalister, som veta, huru rikt själskomplexet är, och som känna, att »lasten» har en baksida, som bra mycket liknar dygden.

Som moderna karakterer, lefvande i en öfvergångstid, mer brådskande hysterisk än åtminstone den föregående, har jag skildrat mina figurer mer vacklande, söndergångna, blandade af gammalt och nytt, och det synes mig icke osannolikt att moderna idéer genom tidningar och samtal äfven sugit sig ner i de lager der en domestik kan lefva.

Mina själar (karakterer) äro konglomerater af förgångna kulturgrader och pågående, bitar ur böcker och tidningar, stycken af menskor, af-rifna lappar af helgdagskläder som blifvit lumpor, alldeles som själen är hopflikad. Och jag har dessutom gifvit litet uppkomsthistoria, då jag låter den svagare stjåla och repetera ord från den starkare, låter själarna hemta »idéer», suggestioner som det kallas, från hvarandra.

Fröken Julie är en modern karakter, icke

såsom om icke halfqvinnan, man-hataren, skulle ha funnits i alla tider, utan därför att hon nu är upptäckt, har trädt fram och gjort buller. Halfqvinnan är en typ som tränger sig fram, säljer sig numera mot makt, ordnar, utmärkelser, diplom, såsom förut mot pengar, och antyder urartning. Det är ingen god art, ty den består icke, men den fortplantar sig tyvärr ett led med sitt elände; och urartade män synas göra omedvetet urval ibland dem, så att de förökas, alstra odeciderade kön, som pinas med lifvet, men lyckligtvis gå under, antingen i disharmoni med verkligheten eller af ohejdadt frambrytande af den undertryckta driften, eller af krossade förhoppningar att icke kunna uppnå mannen. Typen är tragisk, erbjudande skådespelet af en förtviflad kamp mot naturen, tragisk såsom ett romantiskt arf, som nu förskingras af naturalismen, hvilken endast vill lycka; och till lycka hör starka och goda arter.

Men fröken Julie är äfven en rest från den gamla krigaradeln, som nu går undan för den nya nerv- eller stora-hjern-adeln; ett offer för den disharmoni en moders »brott» framkallat inom en familj; ett offer för en tids villfarelser, omständigheterna, sin egen bristfälliga konstitution, hvilket allt tillsammans equivalerar det gammaldags ödet eller universi lag. Skulden har naturalisten utstrukit med Gud, men handlingens följder, straff, fängelse, eller fruktan därför, kan han icke stryka, af den enkla grund att de kvarstå,

antingen han ger décharge eller icke, ty de förfördelade medmänniskorna äro icke så beskedliga som de icke förfördelade, utanför stående kunna vara det för godt pris. Äfven om fadern af tvingande skäl instälde revanchen, skulle dottern hämnas på sig sjelf såsom hon gör här, af denna medfödda eller förvärfvade äreskänsla som de högre klasserna taga i arf — hvarifrån? Från barbariet, från aryska urhemmet, från medeltidens chevaleri, och som är mycket vacker, men numera oförmånlig för artens bestånd. Det är adelsmannens *harakiri*, japanens inre samvetslag, som bjuder honom skära upp magen på sig, när en annan skymfar honom, hvilket fortlefver modifieradt i duellen, adelsprivilegiet. Derför lefver betjenten Jean, men fröken Julie kan icke lefva utan ära. Det är trälens försteg för jarlen att han saknar denna lifsfarliga fördom om äran, och det fins hos oss alla aryer lite adelsman eller Don Quijote, som gör att vi sympatisera med den sjelfmördaren som begått en ärelös handling och sålunda förlorat äran, och vi äro nog adelsmän att pinas af att se en fallen storhet ligga och skräpa som lik, ja äfven om den fallne skulle upprätta sig och genom ärofulla handlingar gifva vederlag. Betjenten Jean är en artbildare, en hos hvilken differentieringen märkes. Han var statbarn och har nu utbildat sig till en blifvande herreman. Han har haft lätt att lära, fint utvecklade sinnen (lukt, smak, syn) och skön-

hetssinne. Han har redan kommit sig upp, och är nog stark att icke såras vid begagnandet af andra människors tjänster. Han är redan främmande för sin omgifning, som han föraktar såsom tillryggalagda stadier, och hvilka han fruktar och flyr, emedan de känna hans hemligheter, spana ut hans afsigter, med afund se hans stigande och med förnöjelse motse hans nedgång. Deraf hans dubbla, oafgjorda karakter, vacklande mellan sympati för det uppsatta och hat emot de nu deruppe sittande. Han är aristokrat säger han sjelf, har lärt det goda sällskapets hemligheter, är polerad, men rå inunder, bär redan redingoten med smak, utan att erbjuda några garantier för att han är ren på kroppen.

Han har respekt för fröken, men han är rädd för Kristin, emedan hon har hans farliga hemligheter om hand; han är tillräckligt känslolös att icke låta nattens händelser ingripa störande i sina framtidsplaner. Med slafvens råhet och med herrskarens brist på blödighet kan han se blod utan att dåna, ta ett missöde på nacken och kasta det i backen; därför går han osårad ur striden och slutar sannolikt som hotellvärd, och om *han* icke blir rumänisk grefve, så blir troligen hans son student och möjligen kronofogde.

Det är för öfrigt rätt viktiga upplysningar han ger om de lägre klassernas uppfattning af lifvet, sedt nedifrån, när han talar sanning nämligen, hvilket han icke ofta gör, ty han talar

mer hvad som är förmånligt för honom än hvad som är sant. När fröken Julie framkastar den förmodan att alla i de lägre klasserna känna trycket ofvanifrån så tungt, så håller Jean med naturligtvis, efter som det är hans afsigt att vinna sympati, men han korrigerar strax sitt yttrande, när han inser det fördelaktiga i att skilja sig från hopen.

Utom i det att Jean nu är en stigande, står han öfver fröken Julie i det att han är en man. Könsligt är han aristokraten genom sin manliga styrka, sina finare utvecklade sinnen, och sin förmåga af initiativ. Hans underlägsenhet består mest i den tillfälliga sociala miliö i hvilken han lefver och som han troligen kan lägga af med betjentrocken.

Slafsinnets yttrar sig i hans vördnad för grefven (stöflarna), och hans religiösa öfvertro; men han vördar grefven mera såsom innehafvaren af den högre plats dit han sträfvar; och denna vördnad sitter ännu kvar, när han eröfrat dottern i huset och sett hur intigt det sköna skalet var.

Något kärleksförhållande i »högre» mening tror jag icke kan uppstå mellan två själar af så olika halt, och därför låter jag fröken Julies kärlek diktas af henne såsom skyddande eller urskuldande; och Jean låter jag förmoda, att en hans kärlek skulle kunna uppstå, under andra hans sociala förhållanden. Jag tänker det är väl

med kärleken som med hyacinten, som skall slå rötter i mörkret *innan* den kan skjuta en stark blomma. Här ränner den upp och går i blom och frö med en gång, och därför dör växten så fort.

Kristin slutligen är en qvinlig slaf, full af osjelfständighet, slöhet, förvärfvad framför spiselden, fullproppad med moral och religion såsom täckmantlar och syndabockar. Hon går till kyrkan för att lätt och vigt på Jesus aflassa sina husstöder och intaga en ny laddning skuldlöshet. För öfrigt är hon biperson och därför skizzerad med afsigt såsom jag gjort med presten och läkaren i »Fadern», emedan jag just ville ha alldagsmenniskor, sådana som landtprester och provinsialläkare äro som mest. Och att dessa mina bifigurer förefallit några vara abstrakta beror på att alldagsmenniskor äro i viss mån abstrakta i utöfvandet af sitt yrke, det vill säga osjelfständiga, endast visande en sida under yrkesförrättningen, och så länge åskådaren icke erfar behof af att se dem från flera sidor, är min abstrakta skildring temligen riktig.

Hvad dialogen slutligen angår, har jag brutit med traditionen något, i det jag icke gjort mina personer till kateketer som sitta och fråga dumt för att framkalla en qvick replik. Jag har undvikit det symmetriska, matematiska i den franska konstruerade dialogen och låtit hjernorna arbeta oregelbundet, såsom de göra i verklig-

heten, der i ett samtal ju intet ämne tömmes i botten, utan den ena hjernan af den andra får en kugg på måfå att gripa in i. Och därför irrar också dialogen, förser sig i de första scenerna med ett material som sedan bearbetas, tages upp, repeteras, utvikes, lägges på, såsom temat i en musikkomposition.

Handlingen är drägtig nog, och som den egentligen endast rörer två personer, har jag hållit mig vid dessa, endast indragande en biperson, köksan, och låtande fadrens olyckliga ande sväfva öfver och bakom det hela. Detta emedan jag trott mig märka, att för nyare tidens menniskor det psykologiska förloppet är det som intresserar mest, och våra vetgiriga själar icke nöjas med att se något försiggå, utan att få veta hur det går till! Vi vilja just se trådarna, se maskineriet, undersöka den dubbelbottnade asken, taga på trollringen för att finna sömmen, titta i korten för att upptäcka huru de äro märkta.

Jag har dervid haft för ögonen bröderna Goncourts monografiska romaner, hvilka tilltalat mig mest af all nutidslitteratur.

Hvad det tekniska i kompositionen angår, har jag på försök strukit aktindelningen. Detta emedan jag trott mig finna, att vår aftagande förmåga af illusion möjligen skulle störas af mellanakter, under hvilka åskådaren får tid att reflektera och derigenom undandragas författaren-

XVIII

magnetisörens suggestiva inflytande. Mitt stycke varar troligen sex quart, och när man kan höra en föreläsning, en predikan eller en kongressförhandling lika länge eller längre, har jag inbillat mig att ett teaterstycke icke skulle trötta under en och en half timme. Redan 1872 i ett af mina första teaterförsök, Den Fredlöse, pröfvade jag denna koncentrerade form, ehuru med ringa framgång. Stycket var skrifvet i fem akter och låg färdigt, då jag märkte dess söndersplittrade, oroliga verkan. Det brändes, och ur askan framgick en enda stor genomarbetad akt om femtio trycksidor och hvilken spelade under en hel timme. Formen är således icke ny, men synes vara min tillhörighet och har möjligen genom förändrade smaklagar utsigt att bli tidsenlig. — Min mening vore framdeles få en publik så uppfostrad, att den kunde sitta ut ett helaftonspektakel i en enda akt. Men detta fordrar undersökningar först. — För att emellertid bereda hvilopunkter åt publiken och skådespelarne, utan att släppa publiken ur illusionen, har jag upptagit tre konstformer, alla hörande under dramatiken; nämligen monologen, pantomimen och baletten, ursprungligen sammanhängande med den antika tragedien, då monodien nu blir monolog och kören blir balett.

Monologen är nu af våra realister bannlyst såsom osannolik, men om jag motiverar den, får jag den sannolik, och kan således begagna den

med fördel. Det är ju sannolikt att en talare går ensam på sitt golf och läser högt öfver sitt tal, sannolikt att en skådespelare högt går igenom sin rol, att en piga pratar vid sin katt, en mor jollrar vid sitt barn, en gammal mamsell snattrar till sin papegoja, en sotvande talar i sömnen. Och för att en gång ge skådespelaren tillfälle till sjelfständigt arbete och vara fri ett ögonblick från författarens pekpinne, är det bäst att monologerna icke utföras, endast antydvas. Ty då det är temligen likgiltigt hvad som säges i sömnen, åt papegojan eller åt katten, alldenstund detta icke har inflytande på handlingen, så kan en begåfvad skådespelare, som sitter midt inne i stämning och situation, möjligen improvisera detta bättre än författaren, hvilken icke kan på förhand beräkna hur mycket som får pratas, och huru länge, innan publiken väckes ur illusionen.

Som bekant har den italienska teatern på vissa scener återgått till improvisationen, och dermed skapat diktande skådespelare, dock efter författares planer, hvilket ju kan vara ett framsteg eller en ny groende konststart, der det kan bli tal om *frambringande* konst.

Der monologen åter skulle bli osannolik, har jag tillgripit pantomimen, och der lemnar jag skådespelaren ändå mera frihet att dikta — och vinna sjelfständig ära. För att likväl icke fresta publiken öfver förmågan, har jag låtit musiken, väl motiverad dock från midsommardansen,

utöfva sin illuderande makt under det stumma spelet, och bæder jag musikdirektören väl behjerta valet af musikstycken, att icke främmande stämningar väckas genom minnen vare sig ur dagens operetter eller dansrepertoar eller ur allt för etnografiskt folkliga toner.

Baletten jag infört kunde icke ha varit ersatt af en s. k. folkscen, emedan folkscener spelas illa och en mängd grinollar vilja begagna tillfället att göra sig qvicka och dermed störa illusionen. Som folket icke improviserar sina elakheter, utan begagnar redan färdigt material, som kan få en dubbelmening, har jag icke diktat nidvisan, utan tagit en mindre känd danslek, som jag sjelf upptecknat i Stockholmstrakten. Orden träffa ungefär och icke på pricken, men det är också meningen, ty det lömska (svaga) hos slafven tillåter icke direkta angrepp. Alltså inga talande lustigkurrar i en allvarsam handling, inga råa flin öfver en situation som lägger locket på en slägts likkista.

Hvad nu dekorationerna angår, har jag lånat af impressionist-måleriet det osymmetriska, det afklippta, och tror mig dermed ha vunnit i illusions frambringande; ty derigenom att man icke ser hela rummet och hela möblemanget, lemnas tillfälle att ana, d. v. s. fantasien sättes i rörelse och kompletterar. Äfven det har jag vunnit, att jag slipper de tröttande sortierna genom dörrar, helst teaterns dörrar äro af lärft och

gunga vid svag beröring, och icke ens ega förmågan att ge uttryck åt en vredgad familjefars vrede, när han efter en dålig middag går ut och smäller i dörren, »så att hela huset skakar». (På teatern gungar det.) Jag har likaledes hållit mig vid en enda dekoration, både för att få figurerna att gro samman med miliön, och för att bryta med dekorationsslyxen. Men när man bara har en dekoration, kan man fordra att få den sannolik. Dock är intet svårare än att få ett rum som ser ut ungefär som ett rum, hur ledigt än målaren kan göra eldsprutande berg och vattenfall. Låt vara att väggarne få bli af väf, men att måla hyllor och kökssaker på väfven kunde väl vara på tid att sluta med. Vi ha så mycket annat konventionelt på scenen, som vi skola tro på, att vi kunde slippa öfveranstränga oss med att tro på målade kastruller.

Jag har ställt fondväggen och bordet på sned för att få skådespelarne att spela en face och i half profil, när de sitta vid bordet midt emot hvarandra. I operan Aida har jag sett en sned fond som ledde ögat ut i okända perspektiv, och den såg icke ut att vara uppkommen af motsägelseanda mot den tröttande räta linien.

En annan kanske icke onödig nyhet vore borttagandet af rampen. Denna underbelysning lär ha till uppgift att göra skådespelarne fetare i ansigtet; men jag vill fråga: hvarför skola alla skådespelare vara feta i ansigtet? Utplånar icke

detta underljus en hel del fina drag i ansigtets nedre partier, särskildt käkarne, förfalskar det icke näsans form, kastar skuggor upp öfver ögat? Om icke så är, så är ett annat säkert: att skådespelarnes ögon pinas, så att blickarnes verkningsfulla spel går förloradt, ty rampljuset träffar näthinnan på sådana ställen som eljes äro skyddade (utom hos sjöfolk, som få se solen i vattnet), och därför ser man sällan andra ögonspel än råa blängar antingen åt sidan, eller uppåt raderna då hvitögat synes. Möjligen kan man också tillskrifva samma orsak särskildt skådespelerskornas tröttsamma klippande med ögonlocken. Och när någon på scenen vill tala med ögonen, har han endast den dåliga utvägen att se rakt ut på publiken, med hvilken han eller hon då träder i direkt korrespondens utanför draperiets ram, och hvilket oskick med rätt eller orätt kallas att »helsa på bekanta!»

Skulle icke tillräckligt starkt sidoljus (med parabler eller sådant) kunna skänka skådespelaren denna nya resurs: att stärka mimiken med ansigtets största tillgång: ögonspelet?

Några illusioner om att få skådespelaren att spela för publiken och icke med den har jag knappt, ehuru detta vore ett önskemål. Jag drömmer icke om att få se hela ryggen på aktören en hel viktig scen igenom, men jag önskar lifligt att afgörande scener icke ges vid sufflörluckan som duetter, afsedda att applåderas, utan jag ville ha dem utförda på angifven plats i

situation. Alltså inga revolutioner utan bara små modifikationer, ty att få scenen till ett rum der fjerde väggen är borta, och alltså en del möbler vända ryggen åt salongen, lär väl tillsvidare verka störande.

När jag så vill tala om grimeringen, vågar jag icke hoppas bli hörd af damerna, som hellre vilja vara sköna än sannolika. Men skådespelaren kunde ju betänka, om det är fördelaktigt för honom att vid grimeringen sätta en abstrakt karakter på ansigtet, som blir sittande der som en mask. Tänkom oss en herre som med sot fixerar ett skarpt koleriskt drag mellan ögonen, och antagom att han så stadigvarande förgrymmad behöfver le vid en replik. Hvilken förfärlig grimas skall det ej bli? Och hur skall denna löspanna, blank som en biljardkula, kunna rynkas när den gamle blir vred?

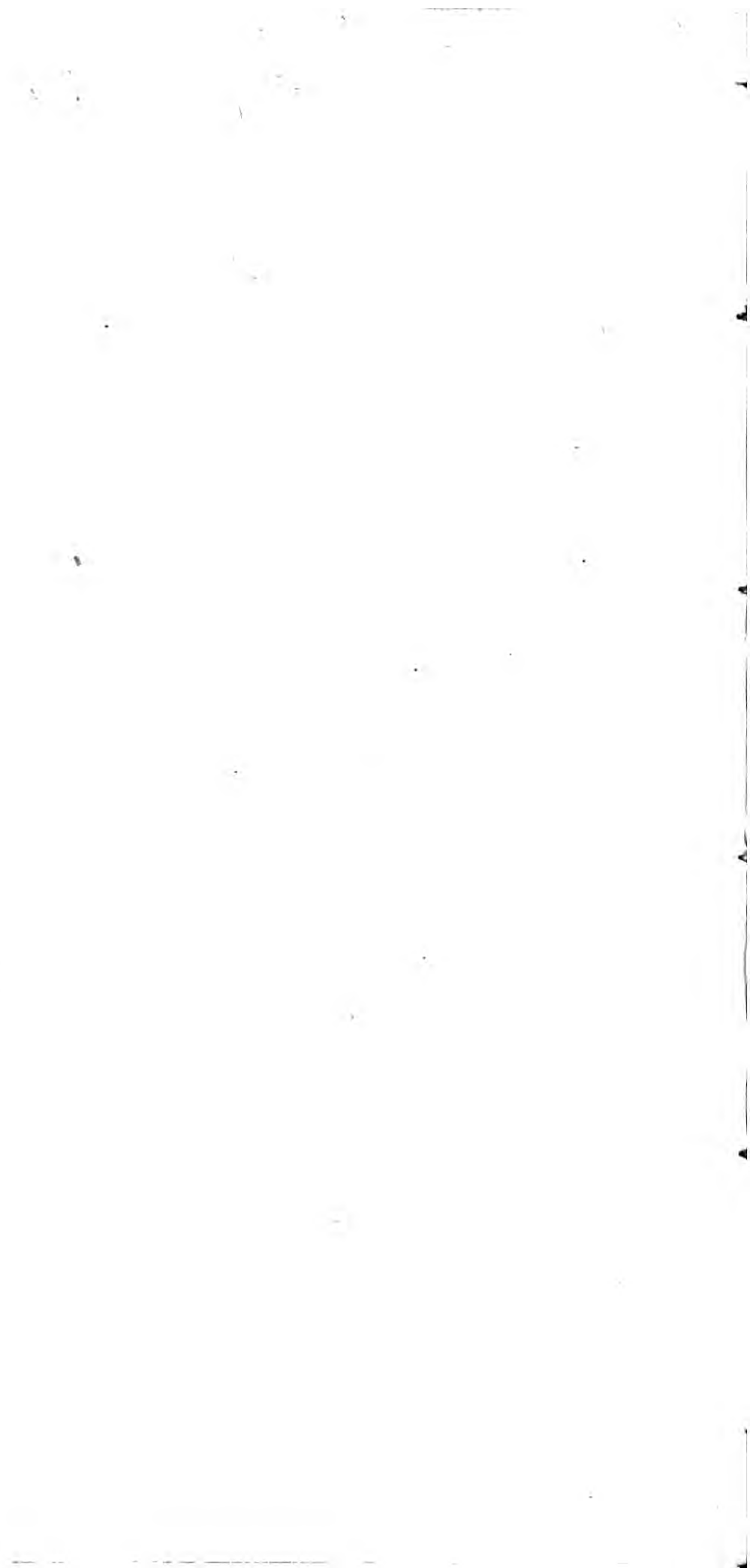
I ett modernt psykologiskt drama der själens finaste rörelser skola speglas från ansigtet mera än genom gester och stoj, torde väl bäst vara att försöka med starkt sidoljus på en liten scen och med skådespelare utan smink, eller åtminstone med minimum af det sistnämnda.

Skulle vi så slippa den synliga orkestern med dess störande lampsken och mot publiken vända ansigten; finge vi parketten höjd så, att åskådarens öga träffade högre än skådespelarens knäveck; kunde vi få bort avant-scenerna (oxögonen) med deras flinande middagsätare och

supererskor, och dertill fullt mörker i salongen under representationen, samt först och sist en *liten* scen och en liten *salong*, så skulle kanske en ny dramatik uppkomma, och en teater åtminstone åter bli en anstalt för de bildades nöje. Under väntan på denna teater få vi väl skriva på lager och förbereda den repertoar som komma skall.

Jag har gjort ett försök! Har det misslyckats, så är tid nog att göra om försöket!

FRÖKEN JULIE.

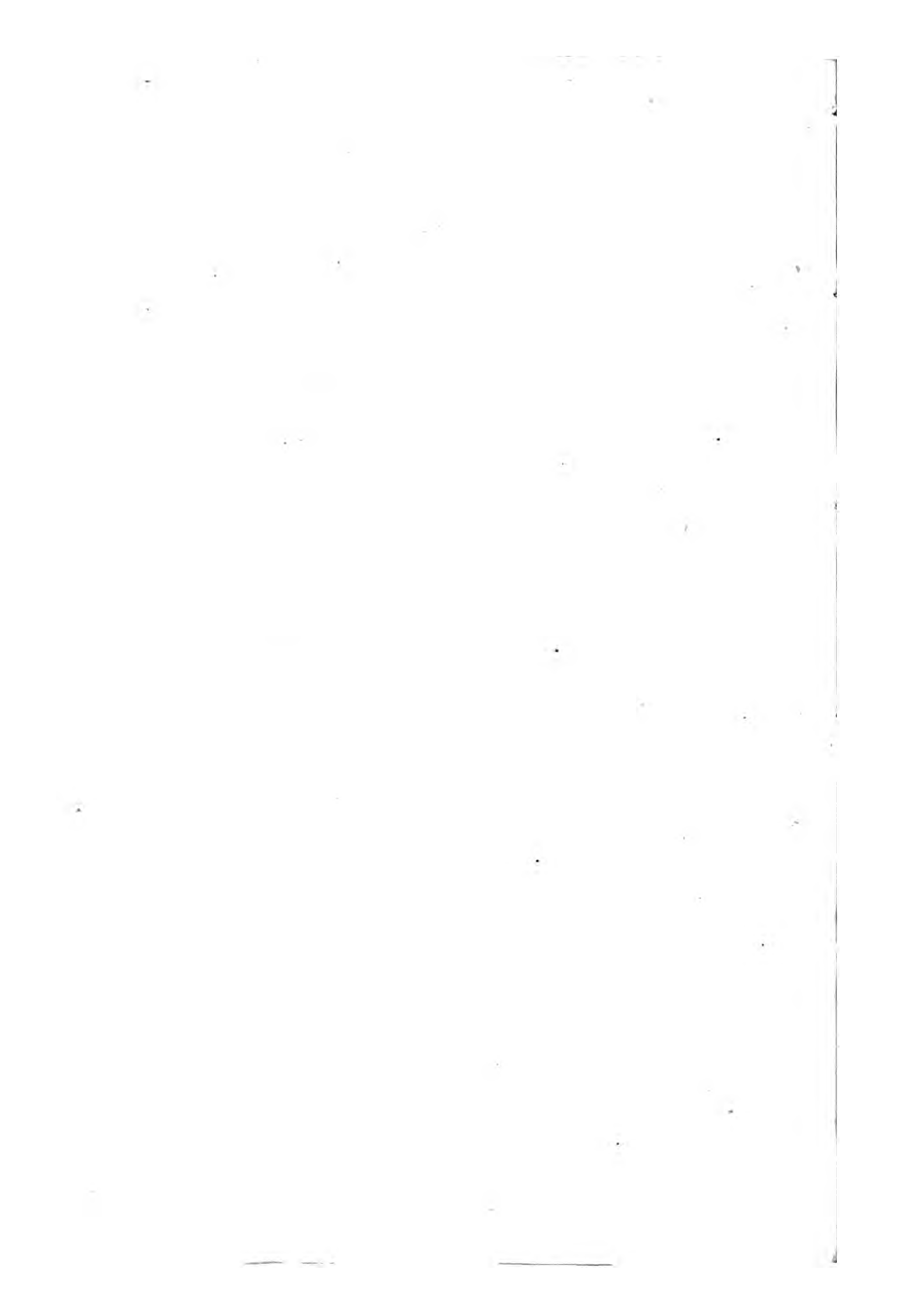
PERSONER.

FRÖKEN JULIE, 25 år.

JEAN, betjent, 30 år.

KRISTIN, kokerska, 35 år.

Handlingen i grefvens kök, midsommarnatten.

SCENERI.

Ett stort kök, hvars tak och sidoväggar döljas af draperier och suffiter. Fondväggen drar sig snedt inåt och uppåt scenen från venster; på densamma till venster två hyllor med koppar-, malm-, jern- och tennkärl; hyllorna äro garnerade med gauffereradt papper; något till höger tre fjerdedelar af den stora hvälfda utgången med två glasdörrar, genom hvilka synes en fontän med en amorin, syrenbuskar i blom och uppstickande pyramidpopplar.

Till venster på scenen hörnet af en stor kakelspis med ett stycke af kappan.

Till höger framskjuter ena ändan af tjenstefolkets matbord af hvit furu med några stolar.

Spisen är klädd med björklöfsruskor; golvet strödt med enris.

På bordsändan en stor japansk kryddbuk med blommande syrener.

Ett isskåp, ett diskbord, ett tvättställ.

En stor gammaldags ringklocka ofvanför dörren och ett talrör mynnande på venstra sidan om densamma.

KRISTIN står vid spisen och steker i en stekpanna; hon är klädd i ljus bomullsklädning och har ett köksförkläde framför sig; JEAN kommer in, klädd i livré, bärande ett par stora ridstöflar med sporrar, som han ställer ifrån sig på en synlig plats på golvet.

JEAN.

I qväll är fröken Julie galen igen; komplett galen!

KRISTIN.

Så, är han här nu?

JEAN.

Jag följde grefven till station, och när jag kom tillbaka förbi logen, gick jag in och dansade, och så får jag se fröken anförä dansen med skogvaktarn. Men när hon blir mig varse, rusar hon direkt på och bjuder opp mig till damernas vals. Och sen har hon valsat så — att jag aldrig varit med om dylikt. Hon är galen!

KRISTIN.

Det har hon alltid varit, men aldrig så som de sista fjorton dagarna, sedan förlofningen slogs opp.

JEAN.

Ja, hvad var det med den historien? Det var ju en fin karl, fast han inte var rik. Ack! de har så mycke choser för sig. *Sätter sig vid bordsändan.* Det är besynnerligt i alla fall, med en fröken, hm, att hellre vilja stanna hemma med folket, hva?, än följa sin far bort till slägtingar?

KRISTIN.

Hon är väl likasom generad efter den der kalabaliken med fästmannen.

JEAN.

Troligen! Men det var en karl för sin hatt i alla fall. Vet du, Kristin, hur det gick till? Jag såg det jag, fast jag inte ville låtsas om det.

KRISTIN.

Nej, såg han det?

JEAN.

Jo, så gjorde jag. — De hölls på stallgårn en afton och fröken tränerade honom som hon kallade det — vet du hur det gick till? Jo, hon lät honom springa öfver ridspöet som en hund man lär hoppa. Han sprang två gånger och fick ett rapp för hvarje gång; men tredje gången tog han ridspöet ur handen på henne, bröt det i tusen bitar; och så gick han.

KRISTIN.

Gick det till på det viset! Nej, hvad han säger!

JEAN.

Ja, så var det med den saken! — Men hvad kan du nu ha för godt att ge mig, Kristin?

KRISTIN *lägger upp ur pannan och sätter för Jean.*

Åh, det är en smula njure bara, som jag skar ur kalfsteken!

JEAN *luktar på maten.*

Skönt! Det är min stora *délice!* *Känner på tallriken.* Men du kunde ha varmt tallriken!

KRISTIN.

Han är då kinkigare än sjelfva grefven, när han sätter till. *Drar honom smeksamt i håret.*

JEAN *ond.*

Nej du får inte lugga mig! Du vet hur ömtålig jag är.

KRISTIN.

Så, så, det var bara kärlek vet han ju!

JEAN *äter.* KRISTIN *drar upp en butelj öl.*

JEAN.

Öl, på midsommarafton; nej, tack ska du ha! Då har jag bättre sjelf. *Öppnar en bordslåda och tar fram en butelj rödvin med gult lack.* Gula lacket, ser du! — Ge mig nu ett glas! Ett fotglas förstås, när man dricker *pur!*

KRISTIN *återvänder till spisen och sätter på en liten kastrull.*

Gud bevara den som skulle få honom till man!
En sån kinkblåsa!

JEAN.

Åh prat! Du blef nog glad om du fick en sån fin karl som jag; och jag tror inte du haft skada af att man kallar mig din fästman! *Smakar vinet.* Bra! mycket bra! Bara lite för lite tempererad! *Värmer glaset med handen.* Det här köpte vi i Dijon. Och det stod till fyra francs litern utan glas; och så kommer tullen till! — Hvad kokar du nu? som luktar så infernaliskt!

KRISTIN.

Åh det är något fanstyg, som fröken Julie skall ha åt Diana.

JEAN.

Du ska uttrycka dig vårdadt, Kristin! Men hvad ska du stå och koka åt hundrackan på helgdagsafton? Är den sjuk, hva?

KRISTIN.

Ja, den är sjuk! Hon har smugit sig ut med grindstugans mops — och nu är det på tok — och se, det vill inte fröken veta af.

JEAN.

Fröken är allt högfärdig i somliga fall och för litet stolt i andra, alldeles som grefvinnan i lifstiden.

Hon trufdes bäst i köket och lagårn, men hon ville aldrig åka efter *en* häst; hon gick med smutsiga manchetter, men skulle ha grefvekronan i knapparna. — Fröken, för att nu tala om henne, tar inte vara på sig och sin person. Jag skulle vilja säga, att hon inte är fin. Nyss när hon dansa på logen så rök hon skogvaktarn från Annas sida och bjöd opp honom sjelf. Inte skulle vi göra på det viset; men så är det när herrskap ska göra sig gemena — så bli de gemena! — Men ståtlig är hon! Praktfull! Ah! Såna axlar! och — etcetera!

KRISTIN.

Åh ja, skryt lagom! Jag har hört hvad Clara säger jag, som har klädt henne.

JEAN.

Asch, Clara! Ni är alltid afundsjuka på hvarann! Jag som har varit ute och ridit med henne . . . Och så hon dansar sedan!

KRISTIN.

Hör nu Jean! vill han inte dansa med mig, när jag blir färdig?

JEAN.

Jo, naturligtvis vill jag det.

KRISTIN.

Lofvar han det då?

JEAN.

Lofvar? När jag säger att jag gör det, så gör jag det! Nu ska du emellertid ha tack för mat. Det var mycket skönt! *Slår korken i buteljen.*

FRÖKEN *i dörren, talar utåt.*

Jag är straxt tillbaka! Gå på ni så länge!

JEAN *smyger buteljen i bordslådan; reser sig aktningsfullt.*

FRÖKEN *in; fram till Kristin vid spegeln.*

Nå! är du i ordning?

KRISTIN *tecknar att JEAN är närvarande.*

JEAN *galant.*

Är det hemligheter damerna ha för sig?

FRÖKEN *slår honom i ansigtet med näsduken.*

Det är nyfiken!

JEAN.

Ah, hvad det luktade godt af den violetten!

FRÖKEN *kokett.*

Oförskämdt! Förstår han sig på parfymers också? Dansa, det kan han bra . . . så, inte titta! gå sin väg

JEAN *näsvist, artigt.*

Är det någon trollsoppa på midsommarnatten som damerna koka? Någonting att spå med i lyckans stjärna, der man får se den tillkommande!

FRÖKEN *skarpt.*

Får han se *den*, så ska han ha starka ögon!
Till Kristin. Slå opp på en halfbutelj och korka väl.
— Kom nu och dansa en scottish med mig, Jean...

JEAN *dröjande.*

Jag vill inte vara oartig mot någon, men den här dansen hade jag lofvat Kristin...

FRÖKEN.

Nå, hon kan ju få en annan; eller hur, Kristin?
Vill du inte låna ut Jean åt mig?

KRISTIN.

Det beror inte på mig, det. Om fröken är så nedlåtande, så passar det sig inte att han säger nej. Gå han, bara! och tacka till för äran.

JEAN.

Uppriktigt taladt, men utan att vilja såra, så undrar jag ändå om det är klokt af fröken Julie att dansa två gånger efter hvarann med samma kavaljer, i synnerhet som det här folket inte är sent att ge tydningar...

FRÖKEN *brusar upp.*

Hvad för slag? Hvad för slags tydningar? Hvad menar han?

JEAN *undfallande.*

Efter fröken inte vill förstå, så måste jag tala tydligare. Det ser illa ut att föredra en af sina underhafvande för andra som vänta samma ovanliga ära . . .

FRÖKEN.

Att föredra! Hvilka tankar! Jag är förvånad! Jag, husets herrskarinna, hedrar folkets dans med min närvaro, och när jag nu verkligen vill dansa, så vill jag dansa med en som kan föra, så att jag slipper bli utsatt för löje.

JEAN.

Som fröken befäller! Jag är till tjänst!

FRÖKEN *blidt.*

Tag det inte så nu att jag befäller! I afton äro vi ju till fest som glada menskor och lägga bort all rang! Så, bjud mig armen nu! — Var inte orolig, Kristin! Jag ska inte ta din fästman ifrån dig!

JEAN *bjuder sin arm och för ut fröken.*

PANTOMIM.

Spelas så som om skådespelerskan verkligen vore ensam i lokalen; vänder vid behof ryggen åt publiken; ser icke ut i salongen; brådskar icke som om hon vore rädd publiken skulle bli otålig.

KRISTIN ensam. Svag fiolmusik på afstånd i scottishtakt.

KRISTIN gnolande efter musiken; dukar af efter Jean, diskar tallriken vid slaskbordet, torkar och ställer in i ett skåp.

Derpå lägger hon af sig köksförklädet, tar fram en liten spegel ur en bordslåda, ställer den mot syrenkrukan på bordet; tänder ett talgljus och värmer en hårnål, hvarmed hon krusar håret i pannan.

Derpå ut i dörren och lyssnar. Återvänder till bordet. Hittar frökens qvarglömda näsduk, som hon tar och luktar på; sedan breder hon ut den, liksom i tankarne, sträcker den, slätar den och viker den i fyra delar o. s. v.

JEAN *in ensam.*

Ja, men hon *är* galen! Ett sådant sätt att dansa!
Och folket står och grinar åt henne bakom dörrarna.
Hvad säger du om det, Kristin?

KRISTIN.

Ack, det är ju hennes tider nu, och då är hon
ju alltid så der konstig. Men vill han komma och
dansa med mig nu?

JEAN.

Du är väl inte ond på mig att jag mankerade . . .

KRISTIN.

Inte! — Inte för så lite, det vet han nog; och
jag vet min plats också . . .

JEAN *lägger handen om hennes lif.*

Du är en förständig flicka, Kristin, och du skulle
bli en bra hustru . . .

FRÖKEN *in; obehagligt öfverraskad;
med tvungen skämtsamhet.*

Ni är just en charmangt kavaljer — som springer
ifrån er dam.

JEAN.

Tvärtom, fröken Julie, som ni ser har jag skyndat uppsöka min öfvergifna!

FRÖKEN *turnerar.*

Vet ni att ni dansar som ingen! --- Men hvarför går ni i livré på helgdagsafton! Tag af det der genast!

JEAN.

Då måste jag be fröken aflägsna sig ett ögonblick, för min svarta rock hänger här . . . *går åt höger med en gest.*

FRÖKEN.

Generar han sig för mig? För att byta en rock! Gå in till sig då och kom tillbaka! Annars kan han stanna, så vänder jag ryggen till.

JEAN.

Med er tillåtelse, min fröken! *går åt höger; man ser hans arm när han byter rock.*

FRÖKEN *till KRISTIN.*

Hör Kristin; är Jean din fästman, efter han är så förtrolig?

KRISTIN.

Fästman? Ja, om man så vill! Vi kallar det så.

FRÖKEN.

Kallar?

KRISTIN.

Nå, fröken har ju sjelf haft fästman, och...

FRÖKEN.

Ja vi voro förlofvade riktigt...

KRISTIN.

Men det blef ju till ingenting ändå...

JEAN *in i svart bonjour och svart melonhatt.*

FRÖKEN.

Très gentil; monsieur Jean! Très gentil!

JEAN.

Vous voulez plaiser, madame!

FRÖKEN.

Et vous voulez parler français! Hvar har ni lärt det?

JEAN.

I Schweiz medan jag var sommelier på ett af de största hotellen i Luzern!

FRÖKEN.

Men ni ser ju ut som en gentleman i den der redingoten! Charmangt! *sätter sig vid bordet.*

JEAN.

Åh ni smickrar!

FRÖKEN *stött.*

Smickrar honom?

JEAN.

Min naturliga blygsamhet förbjuder mig tro att ni säger veritabla artigheter åt en sådan som mig, och därför tillät jag mig antaga att ni öfverdref, eller som det kallas smickra!

FRÖKEN.

Hvar har ni lärt er att lägga orden så der? Ni måtte ha besökt teatrarna mycket?

JEAN.

Äfven det! Jag har besökt många ställen, jag!

FRÖKEN.

Men ni är ju född här på trakten?

JEAN.

Min far var statkarl hos advokatfiskalen här bredvid, och jag har nog sett fröken som barn, fastän fröken inte observerat mig!

FRÖKEN.

Nej, verkligen!

JEAN.

Jo, och jag mins särskildt en gång . . . ja det kan jag inte tala om!

FRÖKEN.

Åhjo! Gör det! Hva? Så här undantagsvis!

JEAN.

Nej jag kan verkligen inte nu! En annan gång kanske.

FRÖKEN.

En annan gång är en skälm. Är det så farligt nu?

JEAN.

Farligt är det inte, men det tar emot! — Se på den då! *antyder KRISTIN, som har somnat i en stol vid spisen.*

FRÖKEN.

Det blir en treflig fru, det der! Kanske hon snarkar också?

JEAN.

Det gör hon inte, men hon talar i sömnen.

FRÖKEN *cyniskt.*

Hur vet ni att hon talar i sömnen?

JEAN *fräckt.*

Jag har hört det!

Paus, hvarunder de betrakta hvarandra.

FRÖKEN.

Hvarför sätter ni er inte ner?

JEAN.

Det kan jag inte tillåta mig i er närvaro!

FRÖKEN.

Men om jag befäller det?

JEAN.

Då lyder jag!

FRÖKEN.

Sitt ner då! — Men vänta! Kan ni ge mig nå-
got att dricka först?

JEAN.

Jag vet inte hvad vi kan ha här i islåren. Jag
tror det bara är öl.

FRÖKEN.

Det är inte bara det! och jag har så enkel smak
att jag föredrar det för vin.

JEAN *tar fram ur islåren en öl-
butelj, som han drar upp;
söker i skåpet ett glas och
en tallrik samt serverar.*

Var så artig!

FRÖKEN.

Tack! Vill ni inte dricka sjelf?

JEAN.

Jag är just ingen ölvän, men om fröken befäller!

FRÖKEN.

Befäller? — Jag tycker att som artig kavaljer
kan ni hålla er dam sällskap.

JEAN.

Det är mycket riktigt anmärkt! *slår upp en butelj till, tar ett glas.*

FRÖKEN.

Drick min skål nu!

JEAN *tvekande.*

FRÖKEN.

Jag tror att gamla karlen är blyg!

JEAN *på knä, skämtande parodiskt; höjande sitt glas.*

Min herskarinnas skål!

FRÖKEN.

Bravo! — Nu skall ni kyssa min sko också, så är det riktigt träffadt.

JEAN *tvekande, men derpå djerft fattande hennes fot, som han kysser lätt.*

FRÖKEN.

Utmärkt! Ni skulle ha blifvit aktör.

JEAN *stiger upp.*

Detta går inte an längre! fröken; någon skulle kunna komma och se oss.

FRÖKEN.

Hvad skulle det göra?

Fröken Julie.

JEAN.

Att folket pratade, helt enkelt! Och om fröken visste hur deras tungor gick deroppe nyss, så...

FRÖKEN.

Hvad sade de för slag då? Tala om för mig!
— Sitt ner nu!

JEAN *sätter sig.*

Jag vill inte såra er, men de begagnade uttryck — som kastade misstankar af den art, att... ja det kan ni fatta sjelf! Ni är ju inte något barn, och när man ser en dam ensam drickande med en man — låt vara en domestik — om natten. — — så...

FRÖKEN.

Så hvad? Och för öfrigt äro vi icke ensamma. Kristin är ju här.

JEAN.

Sofvande, ja!

FRÖKEN.

Då skall jag väcka henne. *reser sig.* Kristin!
Sofver du?

KRISTIN *i sömnen.*

Bla- bla- bla- bla!

FRÖKEN.

Kristin! — Den kan sofva!

KRISTIN *i sömnen.*

Grefvens stöflar är borstade — sätta på kaffet
— straxt, straxt, straxt. — hå hå — puh!

FRÖKEN *tar henne i näsan.*

Vill du vakna opp!

JEAN *strängt.*

Inte störa den som sofver!

FRÖKEN *skarpt.*

Hva!

JEAN.

Den som har stått vid spisen hela dan kan vara
trött när natten kommer. Och sömnen skall man
respektera . . .

FRÖKEN *turnerar.*

Det är vackert tänkt, och det hedrar honom —
tack för det! *räcker Jean handen.* Kom nu ut och
plocka lite syrener åt mig!

*Under det följande vaknar Kristin, går sömndrucken
åt höger att lägga sig.*

JEAN.

Med fröken?

FRÖKEN.

Med mig!

JEAN.

Det går inte an! Absolut inte!

FRÖKEN.

Jag kan inte fatta era tankar. Skulle det vara möjligt att ni inbillade er något?

JEAN.

Nej inte jag, men folket.

FRÖKEN.

Hvad? Att jag vore verliedt i betjenten?

JEAN.

Jag är ingen inbilsk man, men man har sett exempel — och för folket är intet heligt!

FRÖKEN.

Han är aristokrat, tror jag!

JEAN.

Ja, det är jag.

FRÖKEN.

Jag stiger ner . . .

JEAN.

Stig inte ner, fröken, hör mitt råd! Det är ingen som tror att ni godvilligt stiger ner; folket kommer alltid säga att ni faller ner!

FRÖKEN.

Jag har högre tankar om folket än ni! Kom och pröfva! — Kom! *Hon rufvar honom med ögonen.*

JEAN.

Vet ni att ni är underlig!

FRÖKEN.

Kanske! Men det är ni också! — Allting är underligt för öfrigt! Lifvet, menskorna, allt, är en sörja som drifs, drifs fram på vattnet, tills den sjunker, sjunker! Jag har en dröm som återkommer då och då; och som jag erinrar mig nu. Jag sitter uppklädd på en pelare och ser ingen möjlighet att komma ner; jag svindlar när jag ser ner, och ner måste jag, men jag har inte mod att kasta mig ner; jag kan inte hålla mig fast och jag längtar att få falla; men jag faller inte. Och ändå får jag ingen ro förr än jag kommer ner, ingen hvila förrän jag kommer ner, ner på marken! Och komme jag ner på marken ville jag ner i jorden . . . Har ni känt något sådant?

JEAN.

Nej! Jag brukar drömma att jag ligger under ett högt träd i en mörk skog. Jag vill opp, opp i toppen och se mig omkring öfver det ljusa landskapet, der solen skiner, plundra fogelbot deroppe der guldäggen ligga. Och jag klättrar och klättrar men stammen är så tjock, och så slät, och det är så långt till första grenen. Men jag vet att nådde jag bara första grenen, skulle jag gå i toppen som på en stege. Ännu har jag inte nått den, men jag skall nå den, om det bara så skall bli i drömmen!

FRÖKEN.

Här står jag och pratar om drömmar med er. Kom nu! Bara ut i parken! *Hon bjuder honom armen, och de gå.*

JEAN.

Vi ska sofva på nio midsommarsblomster i natt,
så bli vi sanndrömmade! fröken!

FRÖKEN och JEAN *vända i dörren. Jean
håller handen för
ena ögat.*

FRÖKEN.

Får jag se hvad ni fått i ögat!

JEAN.

Åh det är ingenting — bara ett smolk — det
går straxt öfver.

FRÖKEN.

Det var min klädningsärm som skrubbade er;
sitt ner nu, så ska jag hjälpa er! *tar honom i armen
och sätter honom, fattar hans hufvud och lutar det bakåt;
med snibben af näsduken söker hon få ut smolket.* Sitt still
nu, alldeles still! — *Slår honom öfver handen.* Så! vill
han lyda! — Jag tror han darrar stora, starka karlen!
— *Känner på hans öfverarm.* Med sådana armar!

JEAN *varnande.*

Fröken Julie!

FRÖKEN.

Ja, monsieur Jean.

JEAN.

Attention! Je ne suis qu' un homme!

FRÖKEN.

Vill han sitta stilla! — Så der! Nu är det borta!
Kyss min hand, och tacka mig!

JEAN *stiger upp.*

Fröken Julie! hör på mig! — Nu har Kristin
gått och lagt sig! — Vill ni höra på mig!

FRÖKEN.

Kyss min hand först!

JEAN.

Hör på mig!

FRÖKEN.

Kyss min hand först!

JEAN.

Ja, men skyll er sjelf!

FRÖKEN.

För hvad?

JEAN.

För hvad? Är ni ett barn vid tjugofem år?
Vet ni inte att det är farligt leka med elden?

FRÖKEN.

Inte för mig; jag är assurerad!

JEAN *djerft.*

Nej, det är ni inte! Och om ni är det, så fins
det eldfarlig inrättning i grannskapet!

FRÖKEN.

Det skulle vara ni?

JEAN.

Ja! Inte därför att det är jag, utan därför att jag är en ung man —

FRÖKEN.

Med fördelaktigt utseende — hvilken otrolig inbilskhets! En Don Juan kanske! Eller en Josef! Jag tror, min själ, att han är en Josef!

JEAN.

Tror ni?

FRÖKEN.

Jag fruktar nästan!

JEAN *djerft fram och vill ta henne om lifvet för att kyssa henne.*

FRÖKEN *slår honom en örfil.*

Hut!

JEAN.

Är det allvar eller skämt?

FRÖKEN.

Allvar!

JEAN.

Då var det också allvar nyss! Ni leker alldeles för allvarsamt och det är det farliga! Nu är jag trött

på leken och ber om ursäkt att jag återgår till mitt arbete. Grefven skall ha sina stöflar i tid och midnatten är längesen förbi.

FRÖKEN.

Ställ bort stöflarna!

JEAN.

Nej! Det är min tjenst, som jag är skyldig göra, men jag har aldrig åtagit mig att vara er lekkamrat, och jag kan aldrig bli, ty jag håller mig för god till det.

FRÖKEN.

Ni är stolt!

JEAN.

I vissa fall; i andra fall inte.

FRÖKEN.

Har ni älskat någonsin?

JEAN.

Vi begagna inte det ordet, men jag har hållit af många flickor, och en gång har jag varit sjuk af att jag icke kunde få den jag ville ha: sjuk, ser ni, som prinsarna i Tusen och en Natt! som inte kunde äta eller dricka af bara kärlek!

FRÖKEN.

Hvem var det?

JEAN *tiger.*

FRÖKEN.

Hvem var det?

JEAN.

Det kan ni inte tvinga mig att säga.

FRÖKEN.

Om jag ber er som en jemlike, ber en — vän!
Hvem var det?

JEAN.

Det var ni!

FRÖKEN *sätter sig.*

Så kostligt . . .!

JEAN.

Ja, om ni så vill! Det var löjligt! — Ser ni, det var den historien jag inte ville berätta nyss, men nu ska jag förtälja den!

Vet ni hur världen ser ut dernerifrån — det vet ni inte! Som hökar och falkar, dem man sällan får se på ryggen för att de mest sväfva deroppe! Jag lefde i statstugan med sju syskon, och en gris ute på gråa åkern, der det inte växte ett träd! Men ifrån fönstren såg jag grefvens parkmur med äppelträden ofvanför. Det var paradisets lustgård; och der stodo många onda englar med brinnande svärd och bevakade den. Men icke desto mindre hittade jag och andra pojkar vägen till lifsens träd — nu föraktar ni mig?

FRÖKEN.

Ah! Stjåla äpplen gör ju alla pojkar.

JEAN.

Det kan ni säga nu, men ni föraktar mig i alla fall! Likagodt! En gång kom jag in i lustgården med min mor för att rensa löksängarna. Bredvid trädgårdslanden stod en turkisk paviljong i skuggan af jasminer och öfverväxt med kaprifolium. Jag visste inte hvad den kunde brukas till, men jag hade aldrig sett en så vacker byggnad. Folk gick der in och kom ut igen, och en dag stod dörren lemnad öppen. Jag smög dit och såg väggarna klädda med taflor af kungar och kejsare, och det var röda gardiner för fönstren med fransar på — nu förstår ni hvad jag menar. Jag — — — *bryter en syrenblomma och håller under näsan på fröken.* — jag hade aldrig varit inne i slottet, aldrig sett annat än kyrkan — men det här var vackrare; och hur mina tankar lupo, så gingo de alltid tillbaka — dit. Och så småningom uppstod en längtan att en gång erfara hela behaget af — *enfin*, jag smög derin, såg och beundrade. Men då kommer det någon! Det fans bara en utgång för herrskapsfolk, men för mig fans det en till, och jag hade inte annat än att välja den!

FRÖKEN *som tagit syrenen, låter den falla på bordet.*

JEAN.

Derpå satte jag till att springa, störtade igenom en hallonhäck, rusade öfver ett jordgubbsland, och

kom upp på rosenterrassen. Der fick jag se en skär klädning och ett par hvita strumpor — det var ni. Jag lade mig ner under en ogräshög, under kan ni tänka er, under tistlar som stuckos, och våt jord som luktade illa. Och jag såg på er när ni gick i rosorna, och jag tänkte: om det är sant att en röfvare kan komma in i himmeln och bli med änglarna, så är det underligt att inte ett statbarn här på Guds jord kan komma in i slottsparken och leka med grefvens dotter!

FRÖKEN *elegiskt.*

Tror ni att alla fattiga barn haft samma tankar som ni i detta fall?

JEAN *först tvekande, sedan öfvertygande.*

Om *alla* fattiga — ja — naturligtvis! Naturligtvis!

FRÖKEN.

Det måtte vara en gränslös olycka att vara fattig!

JEAN *med djup smärta, starkt chargeradt.*

Åh, fröken Julie! Åh! — En hund kan få ligga i grefvinnans soffa, en häst kan bli smekt på nosen af en frökenhand, men en dräng — *turnerar* — jaja, det fins stoff hos en och annan, så att han svingar sig opp i verlden, men hur ofta är det! — Emellertid, vet ni hvad jag så gjorde! — Jag sprang ner i qvarn-

bäcken med kläderna på; blef uppdragen och fick stryk. Men nästa söndag, när far och alla i huset foro bort till mormors, så lagade jag så att jag blef hemma. Och så tvättade jag mig med såpa och varmt vatten, tog på mina bästa kläder och gick till kyrkan, der jag skulle få se er! Jag såg er och gick hem, besluten att dö; men jag ville dö vackert och behagligt, utan smärta. Och då erinrade jag mig att det var farligt sofva under en fläderbuske. Vi hade en stor en som just stod i blom. Den skattade jag på allt hvad den egde, och så bäddade jag i hafrelåren. Har ni märkt hur glatt hafre är? mjuk för handen som en menskohud...! emellertid slog jag igen locket och blundade; somnade in och väcktes verkligen mycket sjuk. Men jag dog inte; som ni kan se.

Hvad jag ville — det vet jag inte! Er fans ju intet hopp att vinna — men ni var ett tecken på hur hopplöst det var att komma opp ur den krets der jag var född.

FRÖKEN.

Ni berättar charmangt, vet ni! Har ni gått i skola?

JEAN.

Litet; men jag har läst mycket romaner och gått på teatrarna. Dessutom har jag hört fint folk tala, och af dem har jag lärt mest.

FRÖKEN.

Står ni och lyssnar på hvad vi säga!

JEAN.

Ja visst! Och jag har hört mycket jag! när jag suttit på kuskbocken eller rott båten. En gång hörde jag fröken Julie och en väninna...

FRÖKEN.

Åh! — Hvad hörde ni då för slag?

JEAN.

Jaha, det vore inte så godt att säga; men nog blef jag lite förvånad, och inte förstod jag hvarifrån ni lärt alla ord. Kanske i botten det inte är så stor skilnad som man tror mellan menskor och menskor!

FRÖKEN.

Åh skäms! Inte lefver vi som ni när vi äro fästfolk.

JEAN *fixerar henne.*

Är det säkert det? — Ja, för mig är det inte värddt att fröken gör sig oskyldig...

FRÖKEN.

Det var en usling, som jag skänkte min kärlek.

JEAN.

Det säger ni alltid — efteråt.

FRÖKEN.

Alltid?

JEAN.

Jag tror alltid, efter som jag har hört uttrycket flera gånger förut vid enahanda tillfälle.

FRÖKEN.

Hvad för tillfälle?

JEAN.

Som ifrågavarande! Sista gången...

FRÖKEN *stiger upp.*

Tyst! Jag vill inte höra mer!

JEAN.

Det ville inte *hon* heller — det är märkvärdigt. Nå, då ber jag att få gå och lägga mig.

FRÖKEN *blidt.*

Gå och lägga sig på midsommarnatten!

JEAN.

Ja! Att dansa med packet deroppe roar mig verkligen inte.

FRÖKEN.

Tag nyckeln till båten och ro mig ut på sjön; jag vill se soluppgången!

JEAN.

Är det klokt?

FRÖKEN.

Det låter som om ni skulle vara rädd om ert rykte!

JEAN.

Hvarför inte? Jag vill ogerna bli löjlig, ogerna bli bortkörd utan betyg, när jag skall etablera mig. Och jag tycker jag har en viss skyldighet mot Kristin.

FRÖKEN.

Jaså det är Kristin nu . . .

JEAN.

Ja, men det är äfven ni. — Lyd mitt råd, och gå opp och lägg er!

FRÖKEN.

Ska jag lyda er?

JEAN.

För en gång; för er egen skull! Jag ber er! Natten är framskriden, sömnen gör drucken, och hufvut blir hett! Gå och lägg er! För öfrigt — om jag inte hör orätt — kommer folket hitåt för att söka mig! Och finner man oss här, är ni förlorad!

Kören nalkas sjungande:

Det kommo två fruar från skogen
Tridiridi-ralla tridiridi-ra.
Den ena var våt om foten
Tridiridi-ralla-la.

De talte om hundra riksdaler
Tridiridi-ralla tridiridi-ra.
Men egde knappast en daler
Tridiridi-ralla-la.

Och kransen jag dig skänker
Tridiridi-ralla-tridiri-ra
En annan jag påtänker
Tridiridi-ralla-la!

FRÖKEN.

Jag känner folket, och jag älskar det, liksom de hålla af mig. Låt dem komma, skall ni se!

JEAN.

Nej, fröken Julie, de älska er icke. De ta er mat, men de spotta efter den! Tro mig! Hör på dem, hör på dem bara hvad de sjunger! — Nej hör inte på dem!

FRÖKEN *lyss.*

Hvad sjunger de?

JEAN.

Det är en nidvisa! Om er och om mig!

FRÖKEN.

Infamt! Åh, fy! Och så lömskt! —

JEAN.

Packet är alltid fegt! Och i den striden kan man endast fly!

FRÖKEN.

Fly? Men hvart? Ut kommer vi inte! Och till Kristin kan vi inte gå!

JEAN.

Så! In till mig då? Nöden har ingen lag; och på mig kan ni lita, ty jag är er verkliga, uppriktiga och vördnadsfulla vän!

Fröken Julie.

FRÖKEN.

Men tänk! — tänk om man söker er der?

JEAN.

Jag riglar dörren, och vill man bryta sig in, så skjuter jag! — Kom! *på knä*. Kom!

FRÖKEN *betydelsefullt*.

Lofvar ni mig . . . ?

JEAN.

Jag svär!

FRÖKEN *ut hastigt till höger*.JEAN *häftigt efter*.

BALLETT.

BONDFOLKET *in högtidsklädda, med blommor i hattarna; en fiolspelare i spetsen; en ankare svagdricka och en kutting brännvin, sirade med grönt, läggas upp på bordet; glas tagas fram. Derpå drickes. Sedan tar man i ring och sjunger och dansar dansleken: "Det kommo två fruar från skogen."*

När detta är gjordt, gå de igen sjungande.

FRÖKEN *in ensam: ser förödelsen i köket; slår ihop händerna; derpå tar hon upp en pudervippa och pudrar sitt ansigte.*

JEAN *in; exalterad.*

Der ser ni! Och ni har hört! Anser ni det möjligt att stanna här?

FRÖKEN.

Nej! Det anser jag inte! Men hvad skola vi så göra!

JEAN.

Fly, resa, långt härifrån!

FRÖKEN.

Resa? Ja, men hvart?

JEAN.

Till Schweiz, till italienska sjöarna; der har ni aldrig varit?

FRÖKEN.

Nej! Är det vackert der?

JEAN.

Åh, en evig sommar, oranger, lagrar, åh!

FRÖKEN.

Men hvad ska vi sedan göra der?

JEAN.

Der sätter jag opp ett hotell med första klassens varor och första klassens kunder.

FRÖKEN.

Hotell?

JEAN.

Det är ett lif skall ni tro; oupphörligt nya ansigten, nya språk; inte en minuts ledighet till grubbel

eller nerver; intet letande efter sysselsättning — då arbetet ger sig sjelf: natt och dag klockan som ringer, tåget som blåser, omnibussen som kommer och går; under det guldstyckena rulla på byrån. Det är ett lif!

FRÖKEN.

Ja, det är att lefva! Och jag?

JEAN.

Husets herrskarinna; firmans prydnad. Med ert utseende... och ert sätt — åh — det är en gifven succès! Kolossal! Ni sitter som en drottning på kontoret och sätter slafvarna i rörelse med att trycka på en elektrisk knapp; gästerna defilera inför er tron och lägga blyga sin skatt på ert bord — ni kan aldrig tro hvad menskorna darra när de få en räkning i sin hand — jag skall salta notorna och ni skall sockra på dem med ert vackraste leende — ack! låt oss resa härifrån — *tar upp en kommunikationstabell ur fickan* — genast, med nästa tåg! — vi äro i Malmö klockan sex och trettio; Hamburg åtta och fyrtio i morgon tidigt; Frankfurt-Basel en dag, och i Como genom Gotthardsbanan om, låt mig se, tre dar. Tre dar!

FRÖKEN.

Allt det der är bra! Men Jean — du skall ge mig mod — Sägg att du älskar mig! Kom och omfamna mig!

JEAN *tvekande.*

Jag vill — men jag törs inte! Inte här i huset

mer. Jag älskar er — utan tvifvel — kan ni tvifla på det?

FRÖKEN *blygt, sant qvinligt.*

Ni! — Säg du! Mellan oss fins inga skrankor mer! — Säg du!

JEAN *plågad.*

Jag kan inte! — Det fins skrankor mellan oss ännu, så länge vi vistas i detta hus — det fins det förflutna, det fins grefven — och jag har aldrig träffat någon person, som jag har sådan respekt för — jag behöfver bara se hans handskar ligga på en stol, så känner jag mig liten — jag behöfver bara höra klockan deroppe, så far jag ihop som en skygg häst — och när jag nu ser hans stöflar stå der så raka och kavata, så drar det i ryggen på mig! *sparkar till stöflarna.* Vidskepelse, fördomar, som man har lärt oss från barndomen. — men som man kan glömma lika lätt. Kom till ett annat land bara, der det är republik, och man står på näsan för min portiers livré — på näsan *ska* man stå, se! men *jag* ska det inte! Jag är inte född till att stå på näsan, för det fins stoff i mig, det fins karakter, och bara jag får fatt i första grenen ska ni se mig klättra! Jag är betjent i dag, men nästa år är jag proprietär, om tio år är jag rentier, och sedan reser jag till Rumänien, låter dekorera mig, och kan — märk väl jag säger *kan* — sluta som grefve!

FRÖKEN.

Vackert, vackert!

JEAN.

Ah, i Rumänien köper man sig grefvetiteln, och så blir ni grefvinna likafullt! Min grefvinna!

FRÖKEN.

Hvad bryr jag mig om allt det der, som jag nu kastar bakom mig! — Säg att du älskar mig, eljes — ja, hvad är jag eljes?

JEAN.

Jag skall säga det, tusen gånger — sedan! Bara inte här! Och framför allt, inga känslor, om icke allt skall vara förloradt! Vi måste ta saken kallt, som kloka menskor. *tar upp en cigarr, snoppar och tänder den.* Sitt nu ner der! så sätter jag mig här, och så språka vi, som om ingenting skulle ha inträffat.

FRÖKEN *förtviflad.*

O, min Gud! Har ni då inga känslor!

JEAN.

Jag! Det fins ingen menniska så känslfull som jag; men jag kan lägga band på mig.

FRÖKEN.

Nyss kunde ni kyssa min sko — och nu!

JEAN *hårt.*

Ja, det var då! Nu ha vi annat att tänka på.

FRÖKEN.

Tala inte hårdt till mig!

JEAN.

Nej, men klokt! En dårskap är begången, begå inte fler! Grefven kan vara här när som helst och innan dess måste våra öden vara afgjorda. Hvad synes er om mina planer för framtiden? Gillar ni dem?

FRÖKEN.

De synas mig rätt antagliga, men blott en fråga: till ett så stort företag fordras stort kapital; har ni det?

JEAN *tuggar cigarren.*

Jag! Helt visst! Jag har mina fackkunskaper, min oerhörda erfarenhet, min språkkännedom! Det är kapital som duger, vill jag tro!

FRÖKEN.

Men för det kan ni inte ens köpa en jernvägsbiljett.

JEAN.

Det är visserligen sant; men det är därför jag söker en förlagsman, som kan försträcka fonderna!

FRÖKEN.

Hvar finner ni den i hast?

JEAN.

Den skall ni finna, om ni vill bli min kompanjon!

FRÖKEN.

Det kan jag inte, och jag eger intet sjelf. *Paus.*

JEAN.

Då förfaller hela saken . . .

FRÖKEN.

Och . . .

JEAN.

Det blir som det är!

FRÖKEN.

Tror ni jag stannar under detta tak som er frilla? Tror ni att jag vill låta folket peka fingret åt mig; tänker ni att jag kan se min far i ansigtet efter detta? Nej! För mig bort härifrån, från förnedringen och vanäran! — O, hvad har jag gjort, min Gud, min Gud! *gråter.*

JEAN.

Se så, börjar det nu på den låten! — Hvad ni har gjort? Detsamma som mången före er!

FRÖKEN *skriker i krampanfall.*

Och nu föraktar ni mig! — Jag faller, jag faller!

JEAN.

Fall ner till mig, så skall jag lyfta er sedan!

FRÖKEN.

Hvilken förfärlig makt drog mig till er? Den svages till den starke? Den fallandes till den stigan- des! Eller var det kärlek? Kärlek detta? Vet ni hvad kärlek är?

JEAN.

Jag? Jo, det vill jag lofva; tror ni inte jag varit med förr?

FRÖKEN.

Hvilket språk ni talar, och hvilka tankar ni tänker!

JEAN.

Så har jag lärt, och sådan är jag! Var nu inte nervös och spela inte fin, för nu äro vi lika goda kålsupare! — Se så, min flicka lilla, kom så ska jag bjuda dig på ett glas extra! *öppnar bordslådan och tar fram vinbuteljen; fyller två begagnade glas.*

FRÖKEN.

Hvar har ni fått det der vinet ifrån?

JEAN.

Från källarn!

FRÖKEN.

Min fars bourgogne!

JEAN.

Duger det inte åt mågen?

FRÖKEN.

Och jag dricker öl! Jag!

JEAN.

Det visar bara att ni har sämre smak än jag.

FRÖKEN.

Tjuf!

JEAN.

Tänker ni sqvallra?

FRÖKEN.

Åh, åh! Medbrottsling till en hustjuf! Har jag varit rusig, har jag gått i drömmen denna natt? Midsommarnatten! De oskyldiga lekarnes fest . . .

JEAN.

Oskyldiga, hm!

FRÖKEN *går fram och åter.*

Fins det någon människa på jorden i denna stund som är så olycklig som jag!

JEAN.

Hvarför är ni det? Efter en sådan eröfring! Tänk på Kristin derinne! Tror ni inte att hon också har känslor!

FRÖKEN.

Jag trodde det nyss, men jag tror det inte mer! Nej, dräng är dräng . . .

JEAN.

Och hora är hora!

FRÖKEN *på knä med knäppta händer.*

O, Gud i himmelen, gör slut på mitt eländiga

lif! Tag mig bort från denna smuts som jag sjunker
i! Rädda mig! Rädda mig!

JEAN.

Jag kan inte neka att det gör mig ondt om er!
När jag låg i löksängen och såg er i rosengården,
så... jag ska säga det nu... hade jag samma fula
tankar som alla pojkar.

FRÖKEN.

Och ni som ville dö för mig!

JEAN.

I hafrelårn? Det var bara prat.

FRÖKEN.

Lögn således!

JEAN börjar bli sömnig.

Närpå! Historien har jag visst läst i en tidning
om en sotare, som lade sig i en vedlår med syrener,
derför att han blef stämd för barnuppfostringshjälp...

FRÖKEN.

Jaså, ni är sådan...

JEAN.

Hvad skulle jag hitta på; det ska ju alltid vara
på grannlåter man fångar fruntimmer!

FRÖKEN.

Usling!

JEAN.

Merde!

FRÖKEN.

Och nu har ni sett höken på ryggen...

JEAN.

Inte precis på *ryggen*...

FRÖKEN.

Och jag skulle bli första grenen...

JEAN.

Men grenen var ruttan...

FRÖKEN.

Jag skulle bli skylten på hotellet...

JEAN.

Och jag hotellet...

FRÖKEN.

Sitta innanför er disk, locka era kunder, förfälska era räkningar...

JEAN.

Det skulle jag sjelf...

FRÖKEN.

Att en människosjäl kan vara så djupt smutsig!

JEAN.

Tvätta'n då!

FRÖKEN.

Lakej, domestik, stig upp när jag talar!

JEAN.

Domestik-frilla, lakej-slinka, håll mun och gå ut härifrån. Skall du komma och förehålla mig att jag är rå? Så rått som du uppfört dig i afton har aldrig någon af mina vederlikar uppfört sig. Tror du att någon piga antastar manfolk som du? har du sett någon flicka af min klass bjuda ut sig på det sättet? Sådant har jag bara sett bland djur och fallna qvinnor!

FRÖKEN *krossad.*

Det är rätt; slå mig; trampa mig; jag har icke förtjenat bättre. Jag är en usling; men hjälp mig! Hjälp mig ut ur detta, om det fins någon möjlighet!

JEAN *blidare.*

Jag vill inte skämma ut mig med att afstå min andel i hedern att ha förfört; men tror ni att en person i min ställning skulle ha vågat att kasta ögonen upp till er, om ni ej sjelf skickat inbjudningen! Jag sitter ännu förvånad...

FRÖKEN.

Och stolt...

JEAN.

Hvarför inte? Ehuru jag må bekänna att segern var mig för lätt för att egentligen kunna ge något rus.

FRÖKEN.

Slå mig mera!

JEAN *reser sig.*

Nej! Förlåt mig i stället för hvad jag sagt! Jag slår icke en afväpnad och allra minst ett fruntimmer. Jag kan inte neka till att det å ena sidan gläder mig ha fått se att det bara var kattgull som bländat oss dernere, att ha fått se att höken bara var grå på ryggen också, att det var puder på den fina kinden, och att det kunde vara svarta kanter på de slipade naglarne, att näsduken var smutsig fastän den luktade parfym . . .! men det pinar mig å andra sidan, att ha sett att det jag sjelf sträfvade till, icke var något högre, solidare; det pinar mig att se er sjunken så djupt, att ni är långt under er kokerska; det det pinar mig som att se höstblommorna piskas sönder af regnet och förvandlas i smuts.

FRÖKEN.

Ni talar som ni redan stode öfver mig!

JEAN.

Det gör jag också: Ser ni jag skulle kunna förvandla er till grefvinna, men ni kan aldrig göra mig till grefve.

FRÖKEN.

Men jag är född af en grefve, och det kan aldrig ni bli!

JEAN.

Det är sant: men jag skulle kunna föda grefvar
— om . . .

FRÖKEN.

Men ni är en tjuf; det är inte jag.

JEAN.

Tjuf är icke det värsta! Det fins sämre sort! Och för öfrigt: när jag tjenar i ett hus, anser jag mig på visst sätt som medlem af familjen, som barn i huset, och man räknar icke det för stöld att barnen snatta ett bär af fulla buskar! *Hans passion vaknar upp igen.* Fröken Julie, ni är en herrlig qvinna, alldeles för god åt en sådan som mig! Ni har varit rof för en berusning, och ni vill dölja felet genom att inbilla er att ni älskar mig! Det gör ni inte, om inte möjligen mitt yttre lockar er — och då är er kärlek inte bättre än min — men jag kan aldrig nöja mig med att vara blotta djuret åt er, och er kärlek kan jag aldrig väcka.

FRÖKEN.

Är ni säker på det?

JEAN.

Ni vill säga att det kan gå för sig! — Att jag skulle kunna älska er, ja, utan tvifvel: Ni är skön, ni är fin, *nalkas henne och fattar hennes hand* bildad, älskvärd när ni vill, och den mans låga ni har väckt slocknar troligen aldrig. *lägger armen om hennes lif.* Ni är som glödgadt vin med starka kryddor, och en kyss af er . . . *han söker föra henne ut; men hon sliter sig sakta lös.*

FRÖKEN.

Lemna mig! — Inte på det sättet vinner ni mig!

JEAN.

Hur då? — Inte på det sättet! Inte smekningar och vackra ord; inte omtanke om framtiden, räddning ur förnedring! *Hur då?*

FRÖKEN.

Hur? Hur? Jag vet inte? — Inte alls! — Jag afskyr er som jag afskyr råttor, men jag kan inte fly er!

JEAN.

Fly med mig!

FRÖKEN *rätar på sig.*

Fly? Ja vi ska fly! — Men jag är så trött! Ge mig ett glas vin! *Jean slår i vin.*

FRÖKEN *ser på sitt ur.*

Men vi ska tala först; vi ha ännu lite tid på oss. *dricker ett glas; räcker fram glaset efter mer.*

JEAN.

Drick inte så omåttligt, ni blir rusig!

FRÖKEN.

Hvad skulle det göra?

JEAN.

Hvad det skulle göra? Det är simpelt att berusa sig! — Hvad ville ni säga mig nu?

FRÖKEN.

Vi ska fly! Men vi ska tala först, det vill säga, jag skall tala, för det är bara ni som talat hittills.

Ni har berättat ert lif, nu vill jag berätta mitt, så känna vi hvarandra i botten, innan vi börja vandrigen tillsammans.

JEAN.

Ett ögonblick! Förlåt! Tänk efter, om ni inte ångrar er efteråt, då ni gifvit ert lifs hemligheter till pris!

FRÖKEN.

Är ni inte min vän?

JEAN.

Jo ibland! Men lita inte på mig.

FRÖKEN.

Ni säger så bara; — och för öfrigt: mina hemligheter känner eljes hvar man. — Ser ni, min mor var af ofrälse härkomst, något mycket enkelt. Hon var uppfostrad i sin tids läror om jemlikhet, qvinnans frihet och allt det der; och hon hade en afgjord ovilja för äktenskapet. När därför min far friade till henne, svarade hon att hon aldrig ville bli hans hustru, men... så blef hon det ändå. Jag kom till världen — mot min mors önskan efter hvad jag kunnat förstå. Nu skulle jag af min mor uppfostras till ett naturbarn och till på köpet få lära allt hvad en gosse får lära, att jag skulle bli ett exempel på huru qvinnan var lika god som mannen. Jag fick gå i gosskläder, lära mig sköta hästar, men icke gå i lagårn; jag måste rykta och sela på och gå på jagt, ja till och med försöka lära jordbruk! Och på gården

Fröken Julie.

sattes männen till qvinnosysslor, och qvinnor till manssysslor — med den påföljd, att egendomen höll på att gå under, och vi blefvo till åtlöje på trakten. Slutligen måtte min far ha vaknat ur förtrollningen och han gjorde revolt, så att allt ändrades efter hans önskan. Min mor blef sjuk — hvilken sjukdom det var vet jag inte — men hon hade ofta kramp, gömde sig på vinden och i trädgården, och kunde bli ute hela natten. Så inträffade den stora eldsvådan som ni hört omtalas. Huset, stallet och ladugården brunno af, och det under omständigheter som läto misstänka mordbrand, ty olyckan inträffade dagen efter assuranceskvartalets utgång, och premierna som insändts af min far blefvo genom budets slarf fördröjda, så att de ej hunno fram i rättan tid. *Hon fyller glaset och dricker.*

JEAN.

Drick inte mer!

FRÖKEN.

Åh hvad gör det! — Vi stodo på bar backe och måste sofva i vagnarna. Min far visste icke hvar han skulle få pengar till husens uppbyggande. Då inger mor honom det rådet att söka låna af en ungdomsvän till henne, en tegelfabrikant här i närheten. Far lånar, men får icke betala någon ränta, hvilket förvånade honom. Och så blef gården uppbyggd! — *dricker igen.* Vet ni hvem som brännt af gården?

JEAN.

Er fru mor!

FRÖKEN.

Vet ni hvem tegelfabrikanten var?

JEAN.

Er mors älskare?

FRÖKEN.

Vet ni hvems pengarna voro?

JEAN.

Tyst lite — nej det vet jag inte?

FRÖKEN.

Det var min mors!

JEAN.

Grefvens alltså, om det icke var paktum?

FRÖKEN.

Det fans intet paktum! — Min mor hade en liten förmögenhet, som hon icke ville ha under min fars förvaltning, och därför satte hon in dem hos — vännen.

JEAN.

Som knep dem!

FRÖKEN.

Alldeles riktigt! Han behöll dem! — Detta allt kommer till min fars kännedom; han kan inte göra process, inte betala sin hustrus älskare, inte bevisa att det är hustruns pengar! — Det var min mors

hämnd för att han tog våldet i huset. — Den gången höll han på att skjuta sig! — det gick rykten att han gjort det och misslyckats! Men han lefver opp, och min mor får umgälla sina handlingar! Det var fem år för mig, må ni tro! Jag sympatiserade med min far, men jag tog dock parti för min mor, emedan jag icke kände omständigheterna. Af henne hade jag lärt misstro och hat mot mannen — ty hon hatade manfolk efter hvad ni hört — och jag svor henne, att aldrig bli en mans slafvinna.

JEAN.

Och så förlofvade ni er med kronofogden!

FRÖKEN.

Just därför, att han skulle bli min slaf.

JEAN.

Och det ville han inte?

FRÖKEN.

Han ville nog, men han fick inte! Jag ledsnade på honom!

JEAN.

Jag såg det — på stallgårn?

FRÖKEN.

Hvad såg ni?

JEAN.

Det jag såg — hur han slog opp förlofningen,

FRÖKEN.

Det är lögn! Det var jag som slog upp! Har han sagt att det var han, den uslingen?

JEAN.

Det var nog ingen usling! Ni hatar manfolk, fröken?

FRÖKEN.

Ja! — För det mesta! Men ibland — när svagheten kommer, åh fy!

JEAN.

Ni hatar mig också?

FRÖKEN.

Gränslöst! Jag skulle vilja låta döda er som ett djur . . .

JEAN.

Som man skyndar sig att skjuta en galen hund. Inte så?

FRÖKEN.

Just så!

JEAN.

Men nu fins ingen ting att skjuta med — och inte någon hund! Hvad ska vi då göra?

FRÖKEN.

Resa!

JEAN.

För att pina ihjel hvarandra?

FRÖKEN.

Nej — för att njuta, två dar, åtta dar, så länge man kan njuta, och så — dö.

JEAN.

Dö? Så dumt! Då tycker jag det är bättre sätta upp hotell!

FRÖKEN *utan att höra Jean.*

— vid Comosjön, der solen alltid skiner, der lagerträden grönska om julen och orangerna glöda.

JEAN.

Comosjön är en regnhåla, och jag såg inga oranger der annat än i kryddbodarna; men det är en god främlingsort, för det fins mycket villor som uthyras åt älskande par, och det är en mycket tacksam industri -- vet ni hvarför --? Jo de göra hyreskontraktet på halfår — och så resa de efter tre veckor!

FRÖKEN *naïvt.*

Hvarför efter tre veckor?

JEAN.

De bli osams förstås! men hyran ska betalas likafullt! Och så hyr man ut igen. Och så går det undan för undan, för kärleken räcker till — fastän den inte varar så länge!

FRÖKEN.

Ni vill inte dö med mig?

JEAN.

Jag vill inte dö alls! Emedan jag både tycker om att lefva och därför att jag anser sjelfmord vara ett brott emot försynen, som har gett oss lifvet.

FRÖKEN.

Ni tror på Gud, *ni?*

JEAN.

Ja visst gör jag det! Och jag går i kyrkan hvarannan söndag. — Uppriktigt taladt, nu är jag trött på det här, och nu går jag och lägger mig.

FRÖKEN.

Jaså, och ni tror att jag låter mig nöja med det? Vet ni hvad en man är skyldig en qvinna som han skämt?

JEAN tar opp portemonnän och kastar ett silfvermynt på bordet.

Var så god! Jag vill inte vara skyldig något!

FRÖKEN utan att låtsas märka skymfen.

Vet ni hvad lagen stadgar . . .

JEAN.

Tyvärr stadgar inte lagen något straff för qvinna som förför man!

FRÖKEN *som förut.*

Ser ni någon annan utväg än att vi resa, viga oss och skiljas?

JEAN.

Och om jag vägrar att ingå mésalliancen?

FRÖKEN.

Mésalliancen...

JEAN.

Ja min! Ser ni: jag har finare anor än ni, för jag har ingen mordbrännerska i min släkt!

FRÖKEN.

Kan ni veta det?

JEAN.

Ni kan inte veta motsatsen, för vi hålla inga stamtaflor — annat än i polisen! Men er stamtafla har jag läst om i en bok på salongsbordet. Vet ni hvem er stamfar var? Det var en mjölnare, hos hvars hustru kungen fick sofva en natt under danska kriget. Såna anor har inte jag! Jag har inte alls några anor, men jag kan bli en ana sjelf!

FRÖKEN.

Det har jag för att jag öppnat mitt hjerta för en ovärdig, för att jag gifvit min familjs ära...

JEAN.

Vanära! — Ja ser ni, jag sa det! Man ska inte dricka, för då pratar man! Och man *ska* inte prata!

FRÖKEN.

O, hvad jag ångrar mig! — Hvad jag ångrar mig! — Och om ni åtminstone älskade mig!

JEAN.

För sista gången — hvad menar ni? Ska jag gråta, ska jag hoppa öfver ridspö, ska jag kyssa er, narra er till Comosjön på tre veckor, och så... hvad ska jag? hvad vill ni? detta börjar bli pinsamt! Men så är det att gå och sticka näsan i fruntimmersaffärer! Fröken Julie! Jag ser att ni är olycklig, jag vet att ni lider, men jag kan icke förstå er. Inte ha vi såna der choser för oss; inte ha vi något hat emellan oss! Vi älska som lek, när arbetet ger oss tid; men vi ha inte tid hela dan och hela natten som ni! Jag anser er vara sjuk; ni är bestämdt sjuk.

FRÖKEN.

Ni skall vara god emot mig, och nu talar ni som en menniska.

JEAN.

Ja, men var menniska sjelf! Ni spottar på mig och ni tillåter inte att jag torkar af mig — på er!

FRÖKEN.

Hjelp mig, hjelp mig; säg bara hvad jag skall göra — hvart jag ska ta vägen?

JEAN.

I Jesu namn, om jag visste det sjelf!

FRÖKEN.

Jag har varit rasande, jag har varit galen, men kan det då inte finnas någon räddning!

JEAN.

Stanna och var lugn! Ingen vet något.

FRÖKEN.

Omöjligt! Folket vet det och Kristin vet det!

JEAN.

Det veta de icke, och de kunna aldrig tro något dylikt!

FRÖKEN *dröjande.*

Men, — det kan ske en gång till!

JEAN.

Det är sant!

FRÖKEN.

Och följderna?

JEAN *skrämd.*

Följderna! — Hvar har jag haft mitt hufvud att jag inte tänkt på det? Ja, då fins bara ett — härifrån! Genast! Jag följer er ej, ty då är allt förloradt, utan ni måste resa ensam — ut — hvar som helst!

FRÖKEN.

Ensam? Hvar? — Det kan jag inte!

JEAN.

Ni måste! Och det innan grefven är tillbaka! Stannar ni, så vet vi hur det kommer att gå! Har man en gång felat, så vill man fortsätta, efter som skadan redan är skedd... Så blir man djerfvere och djerfvere och — till sist står man der uppdagad! Alltså res! Skrif sedan till grefven och bekänn allt, utom att det var jag! Och det kan han ju inte gissa! Jag tror aldrig heller han är angelägen få veta det!

FRÖKEN.

Jag skall resa, om ni följer med!

JEAN.

Är ni rasande, menniska? Fröken Julie skulle rymma med sin betjent! Det stode i tidningarna i öfvermorgon och det öfverlefde aldrig grefven!

FRÖKEN.

Jag kan inte resa! Jag kan inte stanna! Hjelp mig! Jag är så trött, så gränslöst trött — Befall mig! Sätt mig i rörelse, för jag kan inte tänka mer, inte handla mer...!

JEAN.

Ser ni nu sådant kräk ni är! Hvarför borstar ni opp er och sätter näsan i vädret som om ni skulle vara skapelsens herrar! Nå: jag skall befalla er! Gå opp och kläd er; förse er med respengar och kom så ner!

FRÖKEN *halfhögt.*

Följ med opp!

JEAN.

På ert rum? — Nu är ni galen igen! — *Tvekar ett ögonblick.* — Nej! Gå! genast! *Tar hennes hand och leder henne ut.*

FRÖKEN *i det hon går.*

Tala då vänligt till mig, Jean!

JEAN.

En befallning låter alltid ovänlig; känn på! känn på!

JEAN *ensam; drar en suck af lättnad; sätter sig vid bordet; tar fram annotationsbok och penna; räknar högt då och då; stumt minspel, tills Kristin kommer in kyrkklädd, med en nattkappa och en hvit halsduk i handen.*

KRISTIN.

Herre Jesus, hvad här ser ut! Hvad har ni tagit er till för slag?

JEAN.

Ah, det är fröken som dragit in folket. Har du sofvit så hårdt, att du inte hört något?

KRISTIN.

Jag har sofvit som en stock!

JEAN.

Och körklädd redan?

KRISTIN.

.Jaa! Han har ju lofvat att följa med mig till skrift i dag!

JEAN.

Ja, det var ju så sant det! — Och der har du skruden! Så kom då! *Sätter sig; Kristin börjar klä på honom nattkappan och hvita halsduken.*

Paus.

JEAN *sömnigt.*

Hvad är det för evangelium i dag?

KRISTIN.

Det är väl om Johannes Döparen halshugges, kan jag tänka!

JEAN.

Det blir nog fasligt långt det der! — Aj, du stryper mig! — Åh, jag är så sömnig, så sömnig!

KRISTIN.

Ja, hvad har han gjort oppe hela natten; han är ju alldeles grön i ansigtet?

JEAN.

Jag har suttit här och pratat med fröken Julie.

KRISTIN.

Den vet då inte hvad som passar sig, den människan!

Paus.

JEAN.

Hör du Kristin, du!

KRISTIN.

Nåå?

JEAN.

Det är underligt i alla fall när man tänker efter.
— Hon!

KRISTIN.

Hvad är det som är så underligt?

JEAN.

Alltihop!

Paus.

KRISTIN *ser på glasen som stå
halftömda på bordet.*

Har ni druckit också tillsammans?

JEAN.

Ja!

KRISTIN.

Fy! — Se mig i ögonen!

JEAN.

Ja!

KRISTIN.

Är det möjligt? *Är* det möjligt?

JEAN *efter betänkande.*

Ja! Det är det!

KRISTIN.

Usch! Det hade jag ändå aldrig kunnat tro! Nej, fy! Fy!

JEAN.

Du är väl inte svartsjuk på henne?

KRISTIN.

Nej, inte på henne! Om det hade varit Clara eller Sofi; då hade jag rifvit ut ögonen på dig! — Ja, det är så nu en gång; hvarför det vet jag inte. — Nej, det var otäckt!

JEAN.

Är du ond på henne, då!

KRISTIN.

Nej, men på honom! Det var illa gjordt, mycket illa! Stackars flicka! — Nej vet någon; jag vill inte vara här i huset längre; när man inte kan ha respekt för sitt husbondfolk.

JEAN.

Hvarför skall man ha respekt för dem?

KRISTIN.

Ja, säg det, han som är så knipslug! Men inte vill han tjena åt folk som bär sig oanständigt åt? Hva? Man skämmer ut sig sjelf med det, tycker jag.

JEAN.

Ja, men det är ju en tröst för oss att de andra inte äro en bit bättre än vi!

KRISTIN.

Nej, det tycker jag inte; för äro inte de bättre, så är det ingenting att sträfva efter att bli bättre folk. — Och tänk på grefven! Tänk på honom som har haft så mycken sorg i sin dar! Nej jag vill inte vara här i huset mer! — Och med en sådan der som han! Om det hade varit kronofogden; om det hade varit en bättre karl...

JEAN.

Hvad för slag?

KRISTIN.

Jaja! Han är nog bra för sig, men det är skillnad på folk och folk i alla fall. — Nej detta kan jag aldrig förgäta — Fröken som var så stolt, så frän mot manfolk, så man aldrig ville tro att hon skulle gå sta och ge sig — — — och åt en sådan! Hon som höll på att låta skjuta Diana stackare för att hon sprang efter grindstugans mops! — Ja, jag säger det! — Men här vill jag inte vara längre, och till tjugufjerde oktober går jag min väg.

JEAN.

Och sedan?

KRISTIN.

Ja, efter vi kommit på tal om det, så vore på

tiden att han såg sig om efter något, efter som vi ju ändå ska gifta oss.

JEAN.

Ja, hvad skulle jag se mig om efter? En sån här plats kan jag inte få som gift.

KRISTIN.

Nej, det förstår sig! Och han får väl ta en portvaktarsyssla eller söka sig in som vaktmästare i något verk. Kronans kaka är knapp, men den är säker, och så får hustru och barn pension . . .

JEAN *med en grimas.*

Det är mycket bra det der, men inte är det i min genre att så straxt börja tänka på att dö för hustru och barn. Jag får erkänna att jag verkligen hade lite högre vyer.

KRISTIN.

Hans vyer, ja! han har skyldigheter också! Tänk på dem, han!

JEAN.

Du ska inte reta mig med att tala om skyldigheter, jag vet nog hvad jag har att göra ändå! *lyss utåt.* Det här ha vi emellertid god tid att fundera öfver. Gå nu in och gör dig i ordning, så gå vi till körkan.

KRISTIN.

Hvem är det som vandrar deroppe?

Fröken Julie.

JEAN.

Jag vet inte jag, om inte det är Clara.

KRISTIN *går.*

Det kan väl aldrig vara grefven heller som kommit hem så ingen hört honom.

JEAN *rädd.*

Grefven? Nej, det kan jag aldrig tro, för då skulle han nog ha ringt.

KRISTIN *går.*

Ja Gud hjelpe oss! Aldrig har jag varit med om slikt.

Solen har nu gått upp och lyser på parkens trätöppar; skenet flyttar sig småningom, tills det snedt faller in genom fönsterna.

JEAN *går till dörren och ger ett tecken.*

FRÖKEN *in resklädd med en liten fågelbur, höljda af en handduk, och hvilken hon ställer på en stol.*

Nu är jag färdig.

JEAN.

Tyst! Kristin är vaken!

FRÖKEN *ytterligt nervöst det följande.*

Misstänkte hon någonting?

JEAN.

Hon vet ingenting alls! Men min Gud, så ni ser ut!

FRÖKEN.

Hur? Ser jag ut?

JEAN.

Ni är blek som ett lik och — förlåt, men ni är smutsig i ansigtet.

FRÖKEN.

Låt mig tvätta mig då! — Så! *Hon går till handfatet och tvättar ansigte och händer.* Ge mig en handduk! — Åh — det är solen som går opp!

JEAN.

Och då spricker trollet!

FRÖKEN.

Ja, det är trollen som varit ute i natt! — Men, Jean, hör på! Följ med, för nu har jag medel!

JEAN *tvokande.*

Tillräckligt?

FRÖKEN.

Tillräckligt att börja med! Följ mig, för jag kan inte resa ensam i dag. Tänk, midsommardagen, på ett kvalmigt tåg, inpackad bland massor af folk som ska gapa på en; stå stilla på stationerna, när man ville flyga. Nej, jag kan inte, jag kan inte! Och

så komma minnena; barndomens minnen af midsommardagar med den löfvade kyrkan — björklöf och syrener; middagen med det dukade bordet, slägingarna, vännerna; eftermiddagen i parken, dans, musik, blommor och lekar! Å! man flyr, flyr, men minnena följa på packvagnen, och ångern och samvetsqvalen!

JEAN.

Jag ska följa er — men nu genast, innan det blir för sent. Nu på ögonblicket!

FRÖKEN.

Så kläd på er då! *tar fågelburen.*

JEAN.

Men intet bagage! Då äro vi röjda!

FRÖKEN.

Nej, ingenting! Bara det man kan ha i kupén.

JEAN har tagit sin hatt.

Hvad har ni der för slag? Hvad är det!

FRÖKEN.

Det är bara min grönsiska! Den vill jag inte lemna!

JEAN.

Se så der ja! Ska vi nu ha fågelbur med! Ni är ju rasande! Släpp buren!

FRÖKEN.

Mitt enda jag tar med från hemmet; den enda

levvande varelse som håller af mig, sedan Diana blef mig otrogen! Var inte grym! Låt mig få ta den med!

JEAN.

Släpp buren, säger jag, — och tala inte så högt — Kristin hör oss!

FRÖKEN.

Nej, jag lemnar den inte i främmande händer! Döda den då hellre!

JEAN.

Ta hit kräket då, så ska jag nacka den!

FRÖKEN.

Ja, men inte göra den illa! Inte . . . nej, jag kan inte!

JEAN.

Tag hit; jag kan jag!

FRÖKEN *tar ut fogeln ur buren och kysser den.*

Åh, min lilla Serine, ska du dö ifrån din matmor nu?

JEAN.

Var så god och gör inga scener; det gäller ju ert lif, er välfärd! Så, fort! *rycker fogeln af henne; bär till huggkubben och tar köksyxan.*

FRÖKEN *vänder sig bort.*

JEAN.

Ni skulle ha lärt er slagta kycklingar i stället

för att skjuta med revolver — *hugger till* — så skulle ni inte dånat för en blodsdroppe!

FRÖKEN *skriker.*

Döda mig också! Döda mig! Ni som kan slagta ett oskyldigt djur utan att darra på handen. O, jag hatar och afskyr er; det är blod emellan oss! Jag förbannar den stund jag såg er, jag förbannar den stund jag föddes i min moders lif!

JEAN.

Ja, hvad hjelper det att ni bannar! Gå!

FRÖKEN *närmar sig huggkubben, liksom dragen dit mot sin vilja.*

Nej, jag vill inte gå ännu; jag kan inte . . . jag måste se . . . tyst! det kör en vagn derute — *lyss utåt, allt under det hon håller ögonen fästa på kubben och yxan.* Tror ni inte att jag kan se blod! Tror ni att jag är så svag . . . åh — jag skulle vilja se ditt blod, din hjerna på en träkubbe — jag skulle vilja se hela ditt kön simma i en sjö som den der . . . jag tror jag skulle kunna dricka ur din hufvudskål, jag skulle vilja bada mina fötter i din bröstborg och jag skulle kunna äta ditt hjerta helstekt! — Du tror att jag är svag; du tror att jag älskar dig, därför att min lifsfrukt åtrådde ditt frö; du tror att jag vill bära din afföda under mitt hjerta och nära den med mitt blod — föda ditt barn och ta ditt namn! Hör du, hvad heter du? jag har aldrig hört ditt tillnamn —

du har väl inte något kan jag tro. Jag skulle bli fru »Grindstugan» — eller madam »Sopbacken» — du hund som bär mitt halsband, du dräng som bär mitt bomärke i dina knappar — jag dela med min köksa, rivalisera med min piga! Åh! åh! åh! — Du tror att jag är feg och vill fly! Nej, nu stannar jag — och så må åskan gå! Min far kommer hem... finner sin chiffonnier uppbruten... sina pengar borta! Så ringer han — på den der klockan... två tag efter betjenten — och så skickar han efter länsman... och så talar jag om allt! Allt! Åh det skall bli skönt att få ett slut — bara det ville bli slut! — Och så får han slag och dör!... Så bli vi slut allihop — — och så blir det lugn... ro!... evig hvila! — — Och så krossas vapnet mot likkistan — grefveslägten är slocknad — — och betjentätten fortsätter på ett barnhus... vinner lagrarne i en rännsten och slutar i ett fängelse!

JEAN.

Nu är det kungablodet som talar! Bra, fröken Julie! Stoppa nu mjölnarn i säcken bara!

KRISTIN *in kyrkklädd med psalmbok i handen.*

FRÖKEN *skyndar emot henne och faller i hennes armar, liksom för att söka skydd.*

Hjelp mig, Kristin! Hjelp mig mot denne man!

KRISTIN *orörlig och kall.*

Hvad är det nu för spektakel på helgdagsmorgon!
ser på huggkubben. Och så ni svinat till här! — Hvad
vill det här betyda? Och så ni skriker och väsnas!

FRÖKEN.

Kristin! Du är en kvinna och du är min vän!
Akta dig för denna usling!

JEAN *litet skygg och förlägen.*

Medan damerna räsönnera så går jag in och
rakar mig! *glider ut till höger.*

FRÖKEN.

Du skall förstå mig; och du skall höra på mig!

KRISTIN.

Nej jag förstår mig verkligen inte på såna här
slinkerier! Hvert ska hon ta vägen så här resklädd
— och han står med hatten på — hva? — hva? —

FRÖKEN.

Hör mig, Kristin; hör på mig, så skall jag tala
om allt — — —

KRISTIN.

Jag vill inte veta någonting . . .

FRÖKEN.

Du måste höra mig . . .

KRISTIN.

Hvad är det om? Är det om dumheterna med Jean! Ja si det bryr jag mig inte alls om, för det lägger jag mig inte i. Men tänker hon narra honom att schappa, så ska vi sätta p för det!

FRÖKEN *ytterligt nervös.*

Försök nu att vara lugn Kristin och hör på mig! Jag kan inte stanna här och Jean kan inte stanna här — vi måste således resa . . .

KRISTIN.

Hm, hm!

FRÖKEN *ljusnar.*

Men ser du, nu fick jag en idé — om vi skulle resa alla tre — utomlands — till Schweiz och sätta upp ett hotell tillsammans. — — Jag har pengar ser du — — och Jean och jag skulle stå för det hela — och du, hade jag tänkt, skulle ta köket . . . Bli det inte bra! — — Säg ja nu! Och kom med oss, så är allting arrangeradt! — — — Säg ja! då!
omfamnar Kristin och klappar henne.

KRISTIN *kall och eftertänksam.*

Hm, hm!

FRÖKEN *presto tempo.*

Du har aldrig varit ute och rest, Kristin — du ska ut och se dig om i världen. Du kan aldrig tro så roligt det är att resa på tåg — nya människor

oupphörligt — — nya länder — och så kommer vi till Hamburg och ser på zoologiska trågarn i förbifarten — det tycker du om — och så gå vi i teatern och hör på operan — och när ni kommer till München, så ha vi museerna, du, och der är Rubens och Rafael, de der stora målarne som du vet — — Du har ju hört talas om München der kung Ludvig bodde — kungen, vet jag, som blef vansinnig. — — Och så ska vi se hans slott — han har slott ännu som äro inredda alldeles som i sagorna — och derifrån är inte långt till Schweiz — med Alperna du — tänk Alperna med snö på midt i sommarn — och der vexer det apelsiner och lagrar som äro gröna hela året om — — —

JEAN syns i högra kulissen, strykande sin rakknif på en rem, som han håller med tänderna och venstra handen; lyss förnöjd på samtalet och nickar bifall då och då.

FRÖKEN tempo prestissimo.

— Och der ta vi ett hotell — och jag sitter vid kassan, medan Jean står och tar emot de resande . . . går ut och handlar . . . skrifver bref — — Det blir ett lif må du tro — så blåser tåget, så kommer omnibussen, så ringer det i våningen, så ringer det i restaurangen — — och så skrifver jag ut räknin-garne — och jag kan salta dem jag . . . Du kan aldrig tro så blyga de resande är, när de ska betala räk-ningen! — Och du — du sitter som hofmästarinnan i köket. — Du ska naturligtvis inte stå vid spisen sjelf — och du får lof att gå fint och nätt klädd,

när du ska visa dig för folk — och du med ditt utseende — ja jag smickrar dig inte — du kan nog knipa dig en man en vacker dag! en rik engelsman, ser du — — det folket är så lätt att *saktar af* fånga — — — och så blir vi rika — och bygger oss en villa vid Comosjön — det regnar visserligen lite ibland der — men *domnar af* solen skall väl skina också någon gång — — — fastän det ser mörkt ut — — — och — så — annars kan vi ju resa hem igen — och komma tillbaka *paus* — — — hit — eller någon annan stans — — —

KRISTIN.

Hör nu! Tror fröken sjelf på det der?

FRÖKEN *tillintetgjord.*

Om jag tror på det sjelf?

KRISTIN.

Ja!

FRÖKEN *trött.*

Jag vet inte; jag tror inte på någonting mer. *Hon faller ner på bänken; lägger hufvet mellan armarne på bordet.* Ingenting! Ingenting alls!

KRISTIN *vänder sig åt höger der Jean står.*

Jaså, han tänkte rymma!

JEAN *snopen, lägger ifrån sig rakknifven på bordet.*

Rymma? Det är nu för mycket sagdt! Du hörde

ju frökens projekt, och fastän hon är trött nu efter nattvaket, kan det projektet mycket väl utföras!

KRISTIN.

Hör nu han! Var det meningen att jag skulle bli köksa hos den der . . .

JEAN *skarpt*.

Var så god och begagna ett städat språk när du talar vid din matmor! Förstår du det!

KRISTIN.

Matmor!

JEAN.

Ja!

KRISTIN.

Nej hör! Hör på den!

JEAN.

Ja hör på du, det kan du behöfva, och prata lite mindre! Fröken Julie är din matmor och för samma sak som du missaktar henne nu, borde du missakta dig sjelf!

KRISTIN.

Jag har alltid haft så mycket aktning för mig sjelf — — —

JEAN.

— att du kunnat missakta andra! —

KRISTIN.

— så att jag aldrig sänkt mig under mitt stånd. Kom och säg att grefvens kokerska haft något med ryktarn eller svindrängen! Kom och säg det!

JEAN.

Ja, du har fått att göra med en fin karl, det är tur för dig!

KRISTIN.

Jo, det är en fin karl som säljer grefvens hafra från stallet — — —

JEAN.

Det ska du tala om, som tar procent på kryddbovarorna och låter muta dig af slagtarn!

KRISTIN.

Hvad för slag?

JEAN.

Och du kan inte ha respekt för ditt herrskap längre! Du, du, du!

KRISTIN.

Kommer han med nu till körkan? Han kan behöfva en god predikan på sin bragd!

JEAN.

Nej, jag går inte i körkan i dag; du får gå ensam och skrifa dina bedrifter!

KRISTIN.

Ja, det skall jag göra, och jag skall komma hem med förlåtelse, så att det räcker åt honom med! Frälsarn har lidit och dött på korset för alla våra synder, och om vi nalkas honom med tro och botfärdigt sinne, så tar han all vår skuld på sig.

FRÖKEN.

Tror du det Kristin?

KRISTIN.

Det är min lefvande tro, så sant jag står här, och det är min barnatro, som jag bevarat från ungdomen, fröken Julie. Och der synden öfverflödar, der öfverflödar nåden!

FRÖKEN.

Ack om jag hade din tro! Ack, om...

KRISTIN.

Ja men si den kan man inte få, utan Guds särskilta nåd, och det är inte allom gifvet att få den — — —

FRÖKEN.

Hvilka får den då?

KRISTIN.

Det är nådaverkets stora hemlighet det, ser fröken, och Gud har intet anseende till personen, utan der skola de yttersta vara de främsta.

FRÖKEN.

Ja, men då har han ju anseende till de yttersta?

KRISTIN *fortsätter.*

— och det är lättare för en kamel att gå igenom ett nålsöga än för en rik att komma in i Guds rike! Si, så är det, fröken Julie! Nu går jag emellertid — ensam, och i förbigående ska jag säga åt stalldrängen att han inte lemnar ut några hästar, i fall någon skulle ville resa innan grefven kommer hem! — Adjö! *går.*

JEAN.

En sådan djefvul! — Och allt detta för en grönsiskas skull! —

FRÖKEN *slö.*

Låt grönsiskan vara! — — Ser ni någon utväg, ur detta, något slut på detta?

JEAN *funderar.*

Nej!

FRÖKEN.

Hvad skulle ni göra i mitt ställe?

JEAN.

I ert? Vänta nu? — Som välboren, som qvinna, som — sjunken. Jag vet inte — jo! nu vet jag!

FRÖKEN *tar rakknifven och gör en gest.*

Så här?

JEAN.

Ja! — Men *jag* skulle icke göra det — märk det! för det är skilnad på oss!

FRÖKEN.

Derför att ni är man och jag är qvinna? Hvad är det då för skilnad?

JEAN.

Samma skilnad — som — mellan man och qvinna!

FRÖKEN *med knifven i hand.*

Jag vill det! Men jag kan det inte! — Min far kunde det inte heller, den gången då han skulle ha gjort det.

JEAN.

Nej, han skulle icke ha gjort det! Han måste hämnas först!

FRÖKEN.

Och nu hämnas min mor igen, genom mig.

JEAN.

Har ni inte älskat er far, fröken Julie?

FRÖKEN.

Jo, gränslöst, men jag har visst hatat honom också! Jag måtte ha gjort det utan att jag märkt det! Men det är han som uppfostrat mig till förakt för mitt eget kön, till halfqvinna och halfman! Hvems är skulden till hvad som skett? Min fars, min mors mitt eget! Mitt eget? Jag har ju intet eget? Jag har

inte en tanke som jag inte fått af min far, inte en passion som jag inte fått af min mor, och det sista — det der om att alla menskor äro lika — det fick jag af honom, min trolofvade — som jag därför kallar usling! Hur kan det vara mitt eget fel? Skjuta skulden på Jesus, som Kristin gjorde — nej, det är jag för stolt till och för klok — tack vare min fars lärdomar — — — Och att en rik inte kan komma in i himmelen, det är lögn, och Kristin som har pengar på sparbanken kommer åtminstone inte dit! Hvems är felet? — Hvad rör det oss hvems felet är! Det är ändå jag som får bära skulden, bära följderna . . .

JEAN.

Ja, men — — — *Det ringer två skarpa slag i klockan. Fröken störtar upp; Jean byter om rock.*

JEAN.

Grefven är hemma! Tänk om Kristin — — —
går till talröret; knackar och lyss.

FRÖKEN.

Nu har han varit i chiffoniern?

JEAN.

Det är Jean! herr grefve! *lyss; (Obs: åskådaren hör icke hvad grefven talar.)* Ja, herr grefven! *lyss.* Ja, herr grefven! Strax! *lyss.* Genast, herr grefven! *lyss.* Jaha! Om en half timme!

FRÖKEN *ytterligt ängslig.*

Hvad sa han? Herre Jesus, hvad sa han?

Fröken Julie.

JEAN.

Han begärde sina stöflar och sitt kaffe om en halftimme.

FRÖKEN.

Alltså om en half timme! Åh, jag är så trött; jag förmår ingenting, förmår inte ångra mig, inte fly, inte stanna, inte lefva — inte dö! Hjelp mig nu! Befall mig, och jag ska lyda som en hund! Gör mig den sista tjensten, rädda min ära, rädda hans namn! Ni vet hvad jag *skulle* vilja, men inte vill... Vill det, ni, och befall mig utföra det!

JEAN.

Jag vet inte — men nu kan jag inte heller — jag förstår inte — Det är alldeles som om den här rocken gjorde att — jag inte kan befalla öfver er — och nu, sen grefven talte till mig — så — jag kan inte redogöra för det riktigt — men — ah, det är den djefla drängen som sitter i ryggen på mig! — jag tror att om grefven kom ner nu — och befallde mig skära halsen af mig, så skulle jag göra det på stället.

FRÖKEN.

Låtsas då att ni är han, och jag är ni! — ni kunde ju spela nyss så bra, när ni låg på knä — då var ni adelsmannen — eller — har ni aldrig varit på teatern och sett magnetisören? — *Jakande gest af Jean.* — Han säger åt subjektet: tag qvasten; han tar den; han säger: sopa, och den sopar — — —

JEAN.

Då måste ju den andra sofva!

FRÖKEN *exstatisk.*

Jag sofver redan — hela rummet står som en rök för mig . . . och ni ser ut som en jernkamin . . . som liknar en svartklädd man i hög hatt — och era ögon lysa som kolen när elden går ut — och ert ansigte är en hvit fläck som falaskan — *Solskenet har nu fallit in på golvet och lyser på Jean.* — det är så varmt och godt — *Hon gnuggar händerna som om hon värmdе dem framför en eld.* — och så ljust — och så lugnt!

JEAN *tar rakknifven och sätter i hennes hand*

Der är qvasten! Gå nu medan det är ljust — ut på logen — och . . . *hviskar i hennes öra.*

FRÖKEN *vaken.*

Tack! Nu går jag till hvila! Men säg nu bara — att de främsta också kunna få nådens gåfva. Säg det, om ni också inte tror det.

JEAN.

De främsta? Nej, det kan jag inte! — Men vänta — fröken Julie — nu vet jag! Ni är ju icke längre bland de främsta — då ni är bland de — yttersta!

FRÖKEN.

Det är sant. — Jag är bland de allra yttersta; jag är den yttersta! Åh! — Men nu kan jag icke gå — Säg en gång till att jag skall gå!

JEAN.

Nej, nu kan inte jag heller! Jag kan inte!

FRÖKEN.

Och de främsta skola vara de yttersta!

JEAN.

Tänk inte, tänk inte! Ni tar ju all min kraft från mig också, så att jag blir feg — — — Hvad! jag tyckte klockan rörde sig! — Nej! Ska vi sätta papper i den! — — Att vara så rädd för en ringklocka! — Ja men det är inte bara en klocka — det sitter någon bakom den — en hand sätter den i rörelse — och något annat sätter handen i rörelse — men håll för örona bara — håll för örona! Ja så ringer han ändå värre! ringer bara ända tills man svarar — och då är det för sent! och så kommer länsman — och så — — —

Two starka ringningar i klockan.

JEAN *far tillsammans; derpå rätar han upp sig.*

Det är rysligt! Men det fins intet annat slut!
— Gå!

FRÖKEN *går bestämdt ut genom dörren.*

Ridå.

